

III.

Om

de geografiske Forhold

i

Dansk Østgrønland.

Af

G. Holm og V. Garde.

Indhold.

	Side
Bemærkninger til Kaartene over Dansk Østgrønland. (Holm.)	149
Fra <i>Kangerujuk</i> til <i>Iluilek</i> . (Holm.)	158
Fra <i>Iluilek</i> til <i>Umanak</i> . (Garde.)	167
Fra <i>Umanak</i> til Dannebrog's Ø. (Holm.)	196
Fra Dannebrog's Ø til <i>Sermiligak</i> : Kong Christian den Niendes Land (Holm.)	204
Fra <i>Sermiligak</i> til <i>Kangerdlugsuak</i> . Efter Angmagsalikernes Oplysninger. (Holm.)	217
Middelværdi af astronomiske Bestemmelser. (Holm og Garde.)	226
Den terrestriske Refraktion. (P. Eberlin.)	229

DEN SYDLIGSTE DEL AF GRØNLANDS ØSTKYST

indtil 63°45' N.Br.

opmaalt af

G. Holm og V. Garde

1883 - 85.

- o Beboet Plads
- Δ Teltplads eller tidligere beboet Plads
- Nordbo-Ruingruppe

Indlandsis og Bræer. Højderne ere angivne i Fod.

- Gnejs.
  - Syenit o.l.
  - Granit.
  - Større Gange.
- De geologiske Signaturer ere indlagte af P. EBERLIN.

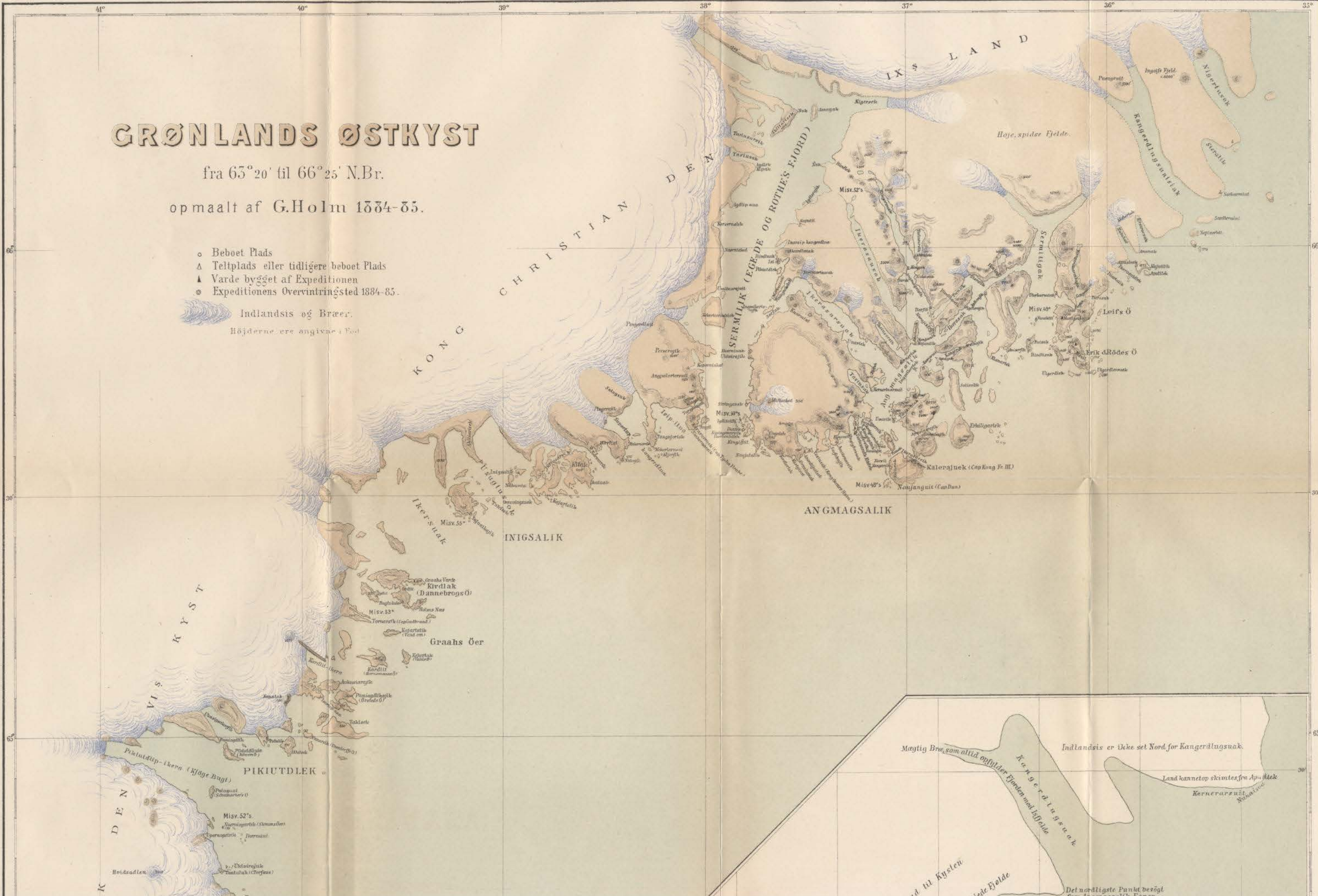
GRØNLANDS ØSTKYST

fra 65° 20' til 66° 25' N.Br.

opmaalt af G. Holm 1884-85.

- Beboet Plads
- △ Teltplads eller tidligere beboet Plads
- ▲ Varde bygget af Expeditionen
- Expeditionens Overvintringssted 1884-85.

 Indlandsis og Bræer.
Højderne ere angivne i Fod

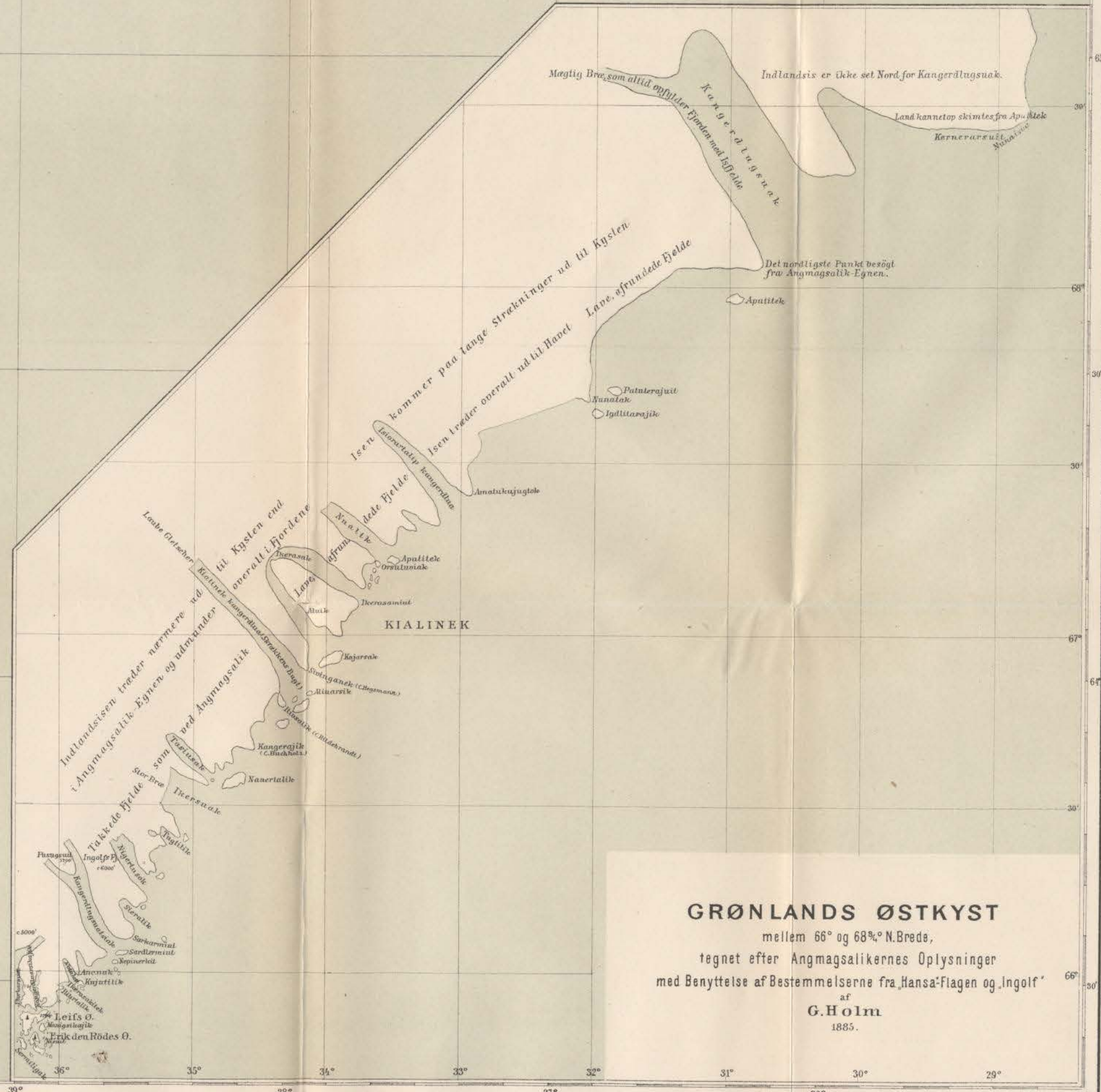
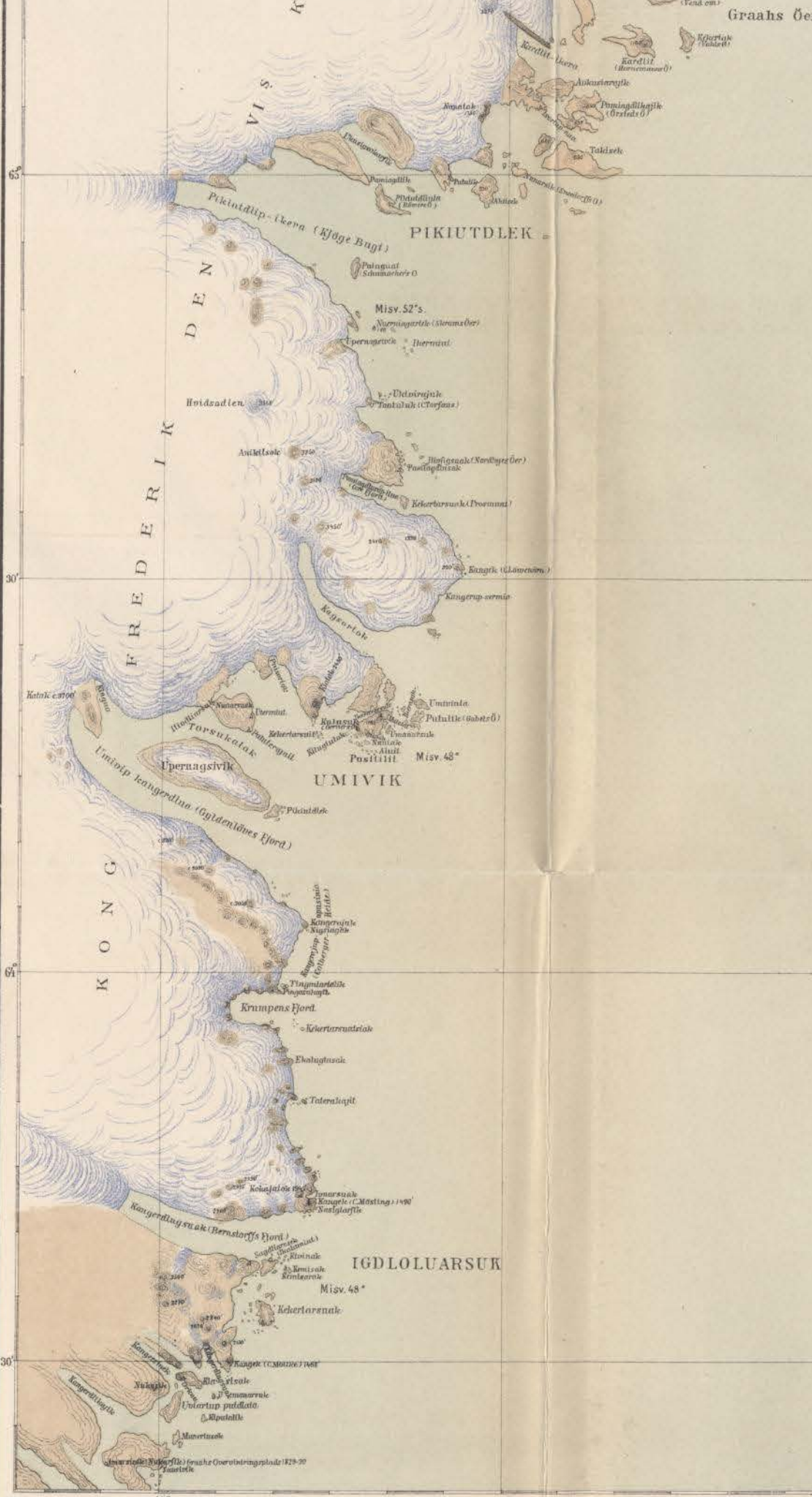
Mægtig Bræ, som altid opfylder fjorden med Isfjælde

Indlandsis er ikke set Nord for Kangerdlugsuaq

Land kan nepot skimtes fra Apu Akek

Kernerarsuaq

Det nordligste Punkt besøgt fra Angmagalik-Eggen.

GRØNLANDS ØSTKYST
 mellem 66° og 68° N. Brede,
 tegnet efter Angmagsalikernes Oplysninger
 med Benyttelse af Bestemmelserne fra Hansa-Flagen og Ingolf
 af
G. H. Holm
 1885.

Bemærkninger til Kaartene over Dansk Østgrønland.

Overvintringsstedet ved *Angmagsalik* er benyttet til Udgangspunkt for det nordlige Kaart.

Fra dette Sted, *Tasiusarsik kitdlek*, haves ialt 12 Bestemmelser af Bredden, foretagne ved circum-meridiane Maalinger af Solens Højde over kunstig Horizont med en mindre Pistorsk Prismecirkel. Hver Bredebestemmelse bestod af 12—20 Højder, fordelt paa et Tidsrum fra 10—15 Minutter før Middag til ligesaa lang Tid efter Middag, og af et ligesaa stort Antal Maalinger af Underranden som af Overranden. Klokketallet beholdtes ved corresponderende Højder af Solen. Ved Beregningen er der taget Hensyn til Solens Declinationsforandring ved hver enkelt Højde. Ved Højdernes Reduktion er Refractionen udtaget af «Tuxens Tabeller». Man¹⁾ anbefaler at opstille den kunstige Horizont i en Højde af 3—4 Meter for at holde den fri for al Indflydelse af usædvanlig Refraktion i de nederste Luftlag. Dette have vi ikke kunnet gjøre, vi have endog maattet opstille den umiddelbart paa den faste Klippe. At Usikkerheden i Refractionen er temmelig betydelig, synes at fremgaa saavel af disse Observationer som af Længdebestemmelserne. De Bredebestemmelser, der bleve foretagne om Efteraaret i September og Begyndelsen af Oktober Maaned, medens

---

¹⁾ (Biot: «Récherches sur les réfractions extraordinaires qui ont lieu près de l'horizon». Paris 1810.) Geleich: Die Refraction und die Unverlässlichkeit beobachteter Kimmabstände. Pola 1880. S. 27.

Havet var saa godt som isfrit, vise indbyrdes Overensstemmelse, ligesom ogsaa de, der ere tagne om Foraaret i April, Maj og Begyndelsen af Juni, da Storis dækkede Havet saa langt, man kunde se. Observationerne, der ere foretagne om Efteraaret, give alle en større Brede end de, der ere tagne om Foraaret, saaledes at endog den mindste af Efteraarsobservationerne, nemlig den der foretoges i Begyndelsen af Oktober, bliver et Par Secunder større end den største af Foraarsobservationerne, der foretoges i Slutningen af Maj. Den første af Foraars-Observationerne foretoges i Begyndelsen af April, da Storisen laa tættest, og er den mindste af alle Observationerne. Mellem denne og den næstmindste er der en Forskjel af 3.5 Secund, og den næstmindste afviger endog 2.6 Secund fra den paafølgende, medens de øvrige Observationer stemme bedre. Det synes mig, at denne regelrette Uregelmæssighed i Resultaterne tyder paa en Fejl i de benyttede Refraktioner.

Dr. Bruhns siger¹⁾: «Iagttagelserne, i Særdeleshed i Nærheden af Horizonten, som ere blevne anstillede i den kolde og varme Zone, have givet forskjellige Resultater. Hypoteserne om Atmosfærens Temperaturforhold forudsætte en regelmæssig Aftagen og derved en continuerlig Funktion. Men om Dagen opvarmer Solen Jordbunden og efter Solnedgang udstraaler Jorden igjen Varme, hvorved Continuiteten afbrydes, og det i Særdeleshed kan forekomme i den hede Zone, at Varmen istedenfor at aftage, tiltager indtil en bestemt Højde. I den kolde Zone har Jorden en meget ringe Varme, saa at Formindskelsen i Atmosfæren mulig forholder sig paa en ganske anden Maade end i Troperne.» Uden nærmere at komme ind paa, hvad der kunde bevirke, at den af os benyttede Refraktion ikke var rigtig, skal jeg kun fremhæve, at Efteraars-Observationerne foretoges i forholdsvis varmt Vejr og maalttes udover den isfrie Polarstrøm, medens Foraars-Observationerne foretoges i koldere

¹⁾ (Bruhns: Die astronomische Strahlenbrechung. Leipzig 1861.) Gleich: Die Refraction etc. Pola 1880. S. 12.

Vejr og over et Hav, der fuldstændigt var sammenpakket af Is, saa langt man kunde se. De maalte Højder af Solen vare om Efteraaret $32-18^\circ$ og om Foraaret $32-47^\circ$. Om de af Biot¹⁾ fundne Resultater, nemlig at «Refraktionen i Nærheden af Horizonten underkastes Forandringer, eftersom Havets Overflade er varmere eller koldere end Luften», skulde finde Anvendelse paa den astronomiske Refraktion paa saa store Højder, som de her omtalte, kan jeg ikke udtale mig om, men kun henlede Opmærksomheden paa, at man med hans Regler for Øje kan finde en Forklaring til Uoverensstemmelserne i mine Observationer.

Medium af 4 Observationer foretagne om Efter-

aaret giver . . . . . $65^\circ 37' 6''.8$

Medium af 8 Observationer foretagne om Foraaret

giver . . . . . $65^\circ 36' 58''.0$

Medium $65^\circ 37' 2''.4$

Det umiddelbare Medium af alle 12 Observationer

giver . . . . . $65^\circ 37' 0''.9$

Tasiusarsik N. Brede $65^\circ 37' 2''$

Til Bestemmelse af Længden af *Tasiusarsik* er maalt 21 Maanedistancer. Disse variere betydeligt, mulig paa Grund af den Indflydelse, som den usikre Refraktion har paa Resultaterne. Observationerne, der ere tagne om Efteraaret, give en mindre Klokkesletsforskjel end de, der ere tagne om Foraaret. Disse sidste variere ikke betydeligt efter Slutningen af Januar. Naar jeg kun tager Hensyn til de Observationer, ved hvilke der samme Dag er maalt Maanedistancer til Himmellegerer saavel til højre som til venstre af Maanen, bliver Klokkesletsforskjellen efter Medium af

¹⁾ Gelcich: Die Refraction etc. S. 14.

4 Observationer i December Maaned . . . . . 2^t 28^m 37^s
 og af 6 Observationer i Januar og Marts . . . . . 2^t 29^m 26^s

Medium 2^t 29^m 2^s

Det umiddelbare Medium af disse 10 correspon-

derende Observationer bliver . . . . . 2^t 29^m 6^s

Klokkesletsforskjellen er derfor antaget at være 2^t 29^m 4^s

eller *Tasiusarsik* Længde V. for Greenwich 37° 16'

Efter Kronometrene (2 Lommechronometre), udregnet med Medium af den Gang, som fandtes for disse paa flere Mellemstationer paa selve Rejsen, samt af den Gang, som fandtes ved Fraværelse fra *Angmagsalik* paa en 3 Ugers Rejse, bliver Længden i Forhold til *Nanortalik* 37° 14' 10" V. for Greenwich. Gangen, som fandtes under vort Ophold ved *Angmagsalik*, kan selvfølgelig ikke benyttes, da Uhrene der vare underkastede andre Forhold end paa Rejsen.

De observerede Længder af alle Steder Nord for *Akorninarmiut*, altsaa paa det nordlige Kaart, ere beregnede fra *Angmagsalik*. Disse ere dog kun sjældent benyttede til Kaartets Aflægning, nemlig naar ingen anden Stedbestemmelse havde. Iøvrigt er Kaartet aflagt efter Breder og Azimuther, og har *Angmagsalik* til Udgangspunkt. Det sydlige Kaart er ved Breder og Azimuther konstrueret Nord paa, og støtter sig ved Azimuth umiddelbart til det af mig i 1881 optagne Kaart over den sydligste Del af Grønland, idet der er gaaet ud fra *Aluk's* Beliggenhed paa dette. Ved *Umanak* (Griffenfelds Ø) mødes Azimutherne Nord fra og Syd fra. Kaartet af 1881 er baseret paa Graah's Længde af Julianehaab, som er bestemt ved Sjerne-Occultation. Efter Graah skulde *Nanortalik* ligge paa 45° 15' 30''¹⁾, medens vi have fundet Længden efter Medium

¹⁾ Anlæget er flyttet efter Graah's Ophold der.

af 10 Maanedistancer at være $45^{\circ} 8'$; da Observationerne imidlertid variere betydeligt og vi ikke have Distancer, som samme Dag ere tagne saavel Øst som Vest for Maanen, har jeg ikke ment, at der var tilstrækkelig Grund til at forandre Graah's Længde, i Særdeleshed da vi ved at benytte denne faar nøjagtig Forbindelse med det nordlige Kaart.

Liste over Resultaterne af de astronomiske Observationer findes Side 226.

Kaartene ere optagne paa samme Maade som Kaartet fra 1881 (Meddelelser om Grønland Hefte VI.), idet jeg dog skal bemærke, at Afstandsbestemmelse ved Hjælp af Depressionsvinkel til Havets Niveau har fundet en meget stor Anvendelse. Maalingerne udførtes med en lille Theodolith og et Stampfers Niveller-Instrument med Mikrometerskrue. Som Exempel paa en Fjord, i hvilken jeg ikke har været inde, men som er aflagt efter Depressionsvinkler, skal jeg nævne Danell's Fjord (den store Fjord indenfor *Iluilek*). Den er aflagt efter Depressionsvinkler fra 2 forskjellige Steder, nemlig fra en 2300 Fod høj Top paa *Iluilek* og fra en 1110 Fod høj Top ved *Kasingortok*. Fra sidstnævnte Sted maales til den fjernest synlige Pynt i Fjorden en Depressionsvinkel, som havde en Størrelse af $0^{\circ} 34'$. Afstanden er beregnet efter følgende Formel:

$$d = h \cdot \frac{\cos(m + \beta c)}{\sin(m + \beta c - \frac{c}{2})}, \text{ idet } c = d \cdot \frac{\omega}{R}$$

d er den søgte Afstand;

h er Observationspunktets Højde;

m er den maalte Depressionsvinkel;

c er Vinklen ved Jordens Centrum mellem Radierne til Observationspunktet og det søgte Punkt;

β er Refraktionsfaktoren til c^1);

R er Jordradien til Stedets Brede og

ω er den rectificerede Bue af Længde med Radius, udtrykt i Sekunder.

Da den søgte Afstand indgaar i c , er det nødvendigt først at udregne en omtrentlig Værdi af d , derefter af c og med denne udregne Formlen. Viser den fundne Afstand stor Forskel fra den omtrentlige, hvormed c er udregnet, maa Regningen gjentages. Paa lange Afstande og med smaa Depressionsvinkler maa denne Omregning af c foretages flere Gange, nemlig indtil Fejlen paa den Afstand, som c er udregnet med, ingen Indflydelse har paa Resultatet.

I de fleste Tilfælde giver det tilstrækkelig Nøjagtighed at udregne Afstanden efter Formlen:

$$d = h \cdot \cot(m \div c); \quad c = h \cdot \cot m \frac{\omega}{R};$$

hvorefter Resultatet selvfølgelig kan omregnes efter ovenstaaende Formel med den fundne Værdi af d . Herved forkortes Regningen en Del.

Ved ovennævnte Exempel er Højden af Observationspunktet funden saavel ved Barometer som ved terresterisk Maaling; Forskjellen er 22 Fod og den laveste af disse Højder er anvendt. Udregnes Afstanden efter ovennævnte Formel med Refraktionsfaktor af $\frac{1}{10}$ bliver den noget mindre end 29 qml., medens den med Refraktionsfaktor $\frac{1}{6}$ bliver noget over 25 qml. Denne

¹⁾ Som bekendt angiver Gauss dennes Middelværdi til 0.0653, medens den paa den anden tyske Nordpols Expedition fandtes $\frac{1}{11}$. Fra det ovennævnte 2300' høje Fjeld fandt vi Refraktionen $\frac{1}{6}$ ved at maale Vinklen til et Sted, hvis Afstand (35 qml.) var bekendt. Denne Værdi er rigtig nok meget forskjellig fra de ovenfor nævnte, men Scoresby har dog maalt den endnu større, nemlig $\frac{1}{4}$.

Da Refraktionen til forskjellige Tider og under forskjellige Forhold er højst forskjellig, og det selvfølgelig ikke har været mulig at undersøge den ved hver Maaling, har jeg altid, naar den ikke er maalt, saavel ved Afstandsbestemmelser som ved Højdebestemmelser, anvendt en Refraktionsfaktor af $\frac{1}{10}$ (se: Eberlin: »Den terresteriske Refraktion», S. 229).

sidste Afstand maa altsaa betragtes som Minimum og er benyttet ved Udarbejdelsen af Kaartet.

Dette er selvfølgelig et enestaaende ugunstigt Tilfælde, ellers have Depressionsvinklerne været større og Fejlen, der er indløbet ved Anvendelse af en forkert Refraktionsfaktor, har været aldeles forsvindende ved Kaartets Aflægning.

De medfølgende Kaart ere formindskede Copier af de til Søkaartarchivet afgivne Originalkaart. Paa det sydligste har Premierlieutenant Garde aflagt Strækningen Nord for *Iluilek* indtil inclusive *Umanak*-Fjorden.

Kortere Strækninger paa Grønlands Sydspids, som jeg ikke havde Lejlighed til at berejse 1881, ere forbedrede eller supplerede paa det nuværende Kaart. Disse Steder ere: 1) Fjorden ved Frederiksdal¹⁾: *Amitsuarsuk*; 2) *Itinera*; 3) den søndre Side af *Ikek*; 4) Løbet *Tunua*, der Nord for *Ikek* gaar Øst om Chr. IV's Ø; 5) *Ikerasakasik* (mellem Valkendorf's Øer), samt 6) den østlige Del af *Ikerasarsuak*.

Hvor jeg ikke har faaet nærmere Forklaringer paa Navne, der ere optagne paa Graah's Kaart, har jeg i det væsentligste bibeholdt dem, saaledes som de findes der.

I vor Styrrer *Hanserak's* Dagbog findes Forklaring paa flere af disse Navne, hvorved de hos ham komme til at fremtræde paa en noget forskjellig Maade end paa Kaartene. De vigtigste Uoverensstemmelser ere noterede i Anmærkninger under Texten. I mange Tilfælde er jeg tilbøjelig til at tro, at de i

¹⁾ Paa Kaartet af 1881 skrev jeg dette Navn ligesom paa Graah's Kaart: Friedrichsthal, fordi det som tyske Missionærers Station kaldes saaledes af de europæiske Beboere. Pladsen er imidlertid opkaldt efter en dansk Konge, nemlig: Frederik den Sjette. Paa Søkaartarchivets Kaart over det sydlige Grønland er Stedet kaldt Frederiksdal, hvilket Navn er optaget paa fremmede Kaart (engelske, amerikanske og svenske). Det synes mig derfor naturligt at benytte dette Navn.

Hanserak's Dagbog optagne Navne ere de rigtige, men da denne først senere er kommen mig i Hænde, tildels efter at vore Kaart vare udarbejdede, har jeg ikke foretaget nogen Rettelse. De vigtigere Stednavne, ved hvilke jeg mener, at *Hanserak's* Forklaring er den rette, ere: *Kutsit* istedenfor *Kutek*; *Ilivilik* for *Iluilek*; *Igutsat* for *Ingiteit*, og *Karrit akornat* for *Karra akungnak*.

Paa det sydlige Kaart ere Navnene i det væsentlige stavet efter den brugelige Skrivemaade paa Vestkysten af Grønland, medens jeg paa det nordlige Kaart, fornemlig paa den Strækning, paa hvilken *Angmagsalik*'erne færdes, har afveget noget fra Vestkystens Skrivemaade for at komme nærmere i Overensstemmelse med de Indfødtes Udtale. Jeg har rettet *u* til *i*, *o* til *e*, og det bløde *s* til *j*, f. Ex. *Tasiusarsik*, *Ikatok*, *Nukajik*. (Se Navnelisten.) Da jeg ikke vilde svække Forstaaelsen af alle de fra Vestkysten kjendte Navne, har jeg ikke villet gjøre Skridtet helt ud og skrevet alle Navne, som de udtaltes. Forandringerne skulde nemlig ellers have omfattet saa godt som alle Konsonanter, idet *Angmagsalik*'ernes Sprog gennemgaaende er meget blødere end Vestlændingernes¹⁾. Man skulde saaledes altid istedenfor *ts* bruge *d*, *gd* eller *j*, for *p* — *b*, for *t* — *d*, og ofte for *k* — *g*, for *f* — *b*, for *s* — *l* eller *dl*, og for *k* — *r*. I mange Ord skulde efter den østgrønlandske Udtale flere Bogstaver bortfalde, f. Ex. *Amasalik* istedenfor *Angmagsalik*, men ogsaa i disse Tilfælde har jeg fulgt den vestgrønlandske Retskrivningsmaade.

Naar man samlet betragter Grønlands Østkyst indtil den 66de Bredegrad, falder det naturligt at dele den i 5 Belter, nemlig:

¹⁾ Rink skriver i «Die Ostgrönländer in ihrem Verhältnisse zu den übrigen Eskimostämmen» (Deutsche geographische Blätter Bd. IX. S. 239), at der, at dømme efter de foreliggende Prøver, synes at have været større Forskjel i Sproget mellem Øst- og Vestkysten, end mellem den nordlige og sydlige Del af Vestkysten.

- 1) Den sydligste Del til *Auarket*,
- 2) fra *Auarket* til *Ikermiut*,
- 3) fra *Ikermiut* til *Igdلولuarsuk*,
- 4) fra *Igdلولuarsuk* til *Inigsalik*, og
- 5) Strækningen Øst for *Inigsalik*.

Det sydligste, mellemste og nordligste Belte have store indbyrdes Overensstemmelser, ligesom ogsaa de to mellemliggende ligne hinanden meget. Belterne 1, 3 og 5 ere gennemskaarne af dybe Fjordpartier, bekrandsede af høje, takkede Fjelde, der aldrig have været dækkede af Indlandsisen. Enkelte Steder kan her være en ret frodig Vegetation. Mellem Fjeldene findes i Almindelighed mange Bræer, der hyppig strække sig helt ned til Fjordene, og ind ad Landet til sees et af store Lokalbræer opfyldt Fjeldlandskab. I de to mellemliggende Partier er Forholdet anderledes. Landet er meget øde og Indlandsisen træder saa godt som umiddelbart ud til Havet eller Fjordsiderne, kun efterladende enkelte afrundede Fjelde eller Fjeldpartier som Øer i den dækkende Is. Medens Grændserne for det nordligste og største af disse isdækkede Partier ere bestemt afstukne ved *Inigsalik* og *Igdلولuarsuk*, er kun det sydligste Partis nordlige Grændse, nemlig ved *Ikermiut*, skarpt afstukken, medens dets sydlige Grændse danner en jævn Overgang fra Cap Adelaer til *Iluilek*, paa hvilken Strækning der findes isfri og tildels frodige Kyststrækninger, som ogsaa tidligere have været beboede; men Nord for *Auarket* hæver sig strax indenfor Kystfjeldene den dækkende Indlandsis, hvorfor jeg har benyttet dette Sted som Grændseskjellet. Paa Grund af praktiske Vanskeligheder er Afsnitsinddelingen i den efterfølgende Beskrivelse ikke baseret paa denne naturlige Inddeling. Beskrivelsen tager sin Begyndelse ved *Kangerujuk*, nemlig det Forbjerg, hvortil der i 1881 er afgivet Beretning.

Fig. 12. Sidearm af *Kangerdlugsuatsiak* ved *Igdlokolik*. (Efter Fotografi).

Fra Kangerujuk til Iluilek.

Paa den sydlige Side af den store Fjord *Kangerdlugsuatsiak* (Lindenow's Fjord) ligger Forbjergtet *Kangerujuk*, der bestaar af næsten lodrette Fjeldtoppe, i hvilke der er ligesom indskaaret to skarpe Hak (Tav. VIII.). Den yderste Top falder stejlt af til Havet fra en Højde af 1270 Fod. Man finder kun daarlige Landingspladser paa denne Strækning, indtil man kommer til Sundet mellem de to store, Nord for liggende Øer, hvor der paa begge Sider findes ret gode Landingssteder. Den østlige Ø er 1080 Fod høj og hedder *Kanajorartok*, medens den vestlige er c. 2500 Fod og kaldtes af os Dronning Louises Ø. Begge have afrundede Former. Nord herfor skærer *Kangerdlugsuatsiak* sig omtrent 8 Mil ind i Landet. Den østlige Halvø paa Sydkysten er lav, og her skal findes en Boplads ved Navn *Korormiut*, hvor Østlændingene af og til overvintre. Den øvrige Del af Sydkysten er meget stejl og gjenemskaaren af en Snes Bræer, der udmunde i Fjorden og dens Indskæringer. Flere af disse Bræer ere store og komme med ringe Heldning ud igjennem Dalstrøgene, men største Delen kommer med meget stor Heldning ned over de bratte Klippesider.

Kangerujuk, seet fra Kekertatsiak.

Ilulek, seet fra Kasingortok.

(H. Knutsen phot.)

Fra det inderste af Sidefjorden paa Sydsiden af *Kangerdlugsuatsiak* er der kun 2½ Mils Afstand til *Ilua*-Fjorden. Isen er forholdsvis jævn paa Strækningen mellem Fjordene og naaer ikke en Højde af 3000 Fod¹⁾. Der gaar en Fortælling mellem Grønlænderne om, at Folk i gamle Dage gik over fra *Ilua*-Fjorden til *Kangerdlugsuatsiak*; dette viser sig efter vort nuværende Kjendskab ikke at være nogen lang eller besværlig Overgang.

Afstanden mellem *Kangerdlugsuatsiak* og *Tasermiut* er knap 1½ Mil. Saa godt som hver Vinter træffes flere Bjørne paa den faste Fjordis og Landet i det inderste af *Tasermiut*. I Foraaret 1884 blev der saaledes nedlagt tre Bjørne. Disse ere muligvis komne dertil over Land fra *Kangerdlugsuatsiak*, thi Storisen havde i mange Maaneder ikke været inde i *Tasermiut*.

Nordkysten af *Kangerdlugsuatsiak* er i det hele taget mindre stejl; dog staa Fjeldene ogsaa her flere Steder med lodrette Sider mod Fjorden, f. Ex. ved den vestre Pynt af den store Sidefjord ved *Igdlokolik*, hvor der er et over 3000 Fod højt, aldeles brat Affald. Paa Nordkysten findes kun faa Bræer, der udmunde i Fjorden, men mange ligge oppe mellem Fjeldene i skaalformede Fordybninger. En uddød Bræ saaes noget Øst for *Tiningnertok* ved Siden af den der udløbende Bræ. Den næredes endnu af flere smaa Sidebræer, men var ellers fuldstændig dækket af Sand, Grus og Sten.

Tiningnertok er omgivet af en høj Fjeldrække, der stiger til over 7000 Fod. Her fandtes en meget frodig Vegetation. Mands-høje Kvaner og alenhøje Dueurter voxede mellem tæt, uigjen-

1) Jeg besteg i 1881 den 3290 Fod høje *Nunatak*, der ligger her og saae ned i Fjordene til begge Sider. Jeg antog dengang det NO. for os liggende Vand for en Indsø, hvortil Afstanden jügeredes ligesaa stor som til *Ilua*-Fjorden. Da jeg nu veed, at det maalte Vand er Bunden af Sidefjorden til *Kangerdlugsuatsiak*, og altsaa ligger i Havets Niveau; saa er Afstanden beregnet ved Hjælp af Depressionsvinklen, og det viser sig da, at det paa Kaartet 1881 aflagte Vand maa flyttes et Stykke NO. paa.

nemtrængeligt Pilekrat, eller store Strækninger dækkedes af Timian og Bærplanter. Den eneste Hare, vi have seet paa Østkysten, blev skudt her. Paa den flade Strandbred laa et Stykke Drivtømmer af 12 Fods Længde og 12 Tommers Diameter, og det er ingen Sjældenhed at finde Drivtømmer af saadanne Dimensioner.

Man finder flere Steder paa Nordkysten af Fjorden Hus-tomter fra tidligere Beboelse; i Særdeleshed er der mange Ruiner ved *Igdlokolik* og *Narsak*. Tæt ved sidstnævnte Sted ligger en stor Indsø, der er omgivet af høje Fjelde, og hvorfra en kort men rivende Elv danner Afløbet. Ved *Narsak* fandt Missionair Brodbeck i 1881 den meget omtalte Nordboruin¹⁾. Den ligger paa en ret frodig Slette og er meget ødelagt og vanskelig at skjelne, fordi Grønlænderne have bygget Huse umiddelbart op ad den; men den synes at have haft en udvendig Længde af 28 Fod, Brede 19 Fod, Murtykkelse 3 Fod og Indgang paa Sydsiden. Paa Østsiden laa i Længderetningen en Mur, der var c. 30 Fod lang. Stenene, hvoraf Huset var bygget, vare store men meget uregelmæssige og rundagtige. Brodbeck omtaler, at der ved Stranden stod oprejst to høje Sten, der dannede ligesom en Indgangsport. Disse tilligemed mange andre af samme Slags ere oprejste af Grønlænderne til derpaa at anbringe Konebaadene om Vinteren.

Cand. Eberlin har leveret mig følgende Notits om denne Ruin:

Nordiske «Rudera» i *Kangerdlugsuatsiak* omtales allerede 1799 af Kjøbmand ved Julianehaab Mørch i en Pjece om Østerbygden. (Det store kgl. Bibl. Ny kgl. Sml. Kv. 1976^h). Desværre giver Mørch ingen nærmere Oplysninger om dem men henviser til, hvad han har sagt i en Skrivelse af anden September 1797. To Aar senere 1801 taler han imidlertid i en Pjece af væsentlig samme Indhold som den første (samme Sted, 1976^g) om Nordbohuse, «hvis kjendelige Levninger end findes» i *Kangerdlugsuatsiak*. Han synes ikke at have

¹⁾ «Nach Osten» Side 70.

tillagt dette Nordbospor, der jo ogsaa ligger, saa at sige, kun paa Hjørnet af Østkysten, nogen Betydning; han nævner det end ikke i det Brudstykke af et Brev, som er trykt i Borgervennen for 1831, skjøndt der var god Lejlighed dertil. Derimod omtaler Giesecke i sin Afhandling om Østerbygden, der sandsynligvis skyldes Meddelelser af Mørch, *Kangerdlugsuaasiak* med «ruins on its northern side».

Det er muligvis Ruinen ved *Narsak*, der har givet Anledning til det grønlandske Sagn, at Nordbohøvdingen *Ungartok's* sidste Tilflugtsted, efterat han var fordreven fra Vestkysten, var paa «Østkystens Fastland ved Øen *Atuk*» paa et Sted, hvor der var en stor Indsø. (Jvnf. Rink: Eskimoiske Eventyr og Sagn. I. Side 203—5.) I hvert Fald giver dette Træk i *Ungartok*-Sagnet et passende Synspunkt for Betragtningen af den eneste, højst ubetydelige Nordboruin, der hidtil er fundet paa Østkysten.

Et andet passende Synspunkt for Betragtningen af Ruinen faas af den gamle islandske Fortælling, hvori det siges, at Torgils Orrabensfostre omtrent Aar 1005 traf en Mand Rolf, der var erklæret fredløs af Østerbygdens Mænd og derfor havde slaaet sig ned øst eller nordost for Bygden, i hvert Fald paa Østkysten. (Jvnf. Grønls. hist. Mindesm. II. Side 122—25, og Die zweite deutsche Nordpolarfahrt. I. Side 220).

Seet fra saadanne Synspunkter svinder Ruinens Betydning ind til det latterlig lille.

Fra *Narsak* er meget bekvem Overgang til den nordligere liggende *Nanusek*-Fjord. Vejen fører gennem et Dalstrøg, hvis højeste Punkt ligger 575 Fod o. H., og hvori der ligger mange Søer og en større Elv, der løber ud i *Nanusek*-Fjorden. Paa Østsiden af Dalstrøget ligger et meget kjendeligt, spidst Fjeld, der er c. 3500 Fod højt. Saavel paa dette som paa Fjeldene paa den modsatte Side findes flere Bræer, men ingen af dem gaar ned til Havet.

Nanusek-Fjorden begrændses paa Nordsiden af c. 3000 Fod høje, stejle Fjelde, medens Sydsiden og den der udfor liggende Ø *Sagdliä* er lav. Midt i Fjorden ligger den over 2000 Fod høje Ø *Anikitsok*. Et Dalstrøg gaar over til denne Fjord som Fortsættelse af Fjorden ved *Nagtoralik*. Fra sidstnævnte Fjord gaar et Dalstrøg, hvori der er en Sø, Nord efter, og stejle Klippesider

begrændse det paa begge Sider, men ved Fjorden findes en fortrinlig Slette, der ved en ganske lav Klipperyg, paa hvilken der findes mange store og smukke Jættegryder, skilles fra Søen, ved hvis Bredder der flere Steder findes fortrinlig fed Muld.

Paa Øen *Sagdliá* var det, at Walløe havde sin nordligste Teltplads, som han kaldte *Nenese*. Man har fremhævet¹⁾, at Walløe var kommet nordligere, hvad ikke alene den af ham observerede Brede viste, men ogsaa hans Beskrivelse af *Nenese*, som han siger er en Ø, medens Graah omtaler det som en Halvø. Graah har sikkert Ret, naar han siger, at Walløe ikke er kommet nordligere, og den tilsyneladende Uoverensstemmelse i Betegnelsen «Ø» eller «Halvø», ligger sandsynligvis i, at Graah har havt Telt paa Spidsen af Halvøen, der kaldes *Nanusek*, og Walløe paa den ligeoverfor liggende Ø, der kun ved et meget smalt Sund er skilt fra denne.

Omtrent $\frac{1}{2}$ Mil Vest for *Kangek* (Cap Walløe) findes Hustomter paa en lille Ø. Landet indenfor er overalt meget stejlt og fortsættes saaledes ud til Forbjergtet, hvis yderste Afald er 985 Fod. Paa en Klippe tæt ud for *Kangek* stod en Varde, som undersøgtes, men hvori der ikke fandtes noget.

Nord for *Kangek* gaar Fjorden *Kangerdluarak* i retv. Vest 3 Mil ind i Landet. Den ender i en lille indelukket Bugt, *Tasiusak*, der paa en lang Strækning falder tør ved Lavvande, og fortsættes af et Dalstrøg, hvori flere stejle Bræers Afløb danner en bred Elv. En ret betydelig Bræ skyder sig under stor Heldningsvinkel og omgivet af høje Moræner ned mod Teltpladsen paa Nordsiden af *Tasiusak*. Meget Drivtømmer laa i Dalstrøget over det højeste Højvande. Fjordens sydlige Side er meget stejl, kun ved Østenden findes et Sted, hvor Baad kan hales paa Land, og der findes Hustomter. Naar man undtager den inderste Del af Fjorden, ere Fjeldene paa Nordsiden temmelig lave og afrundede. Her findes mange gode Landings-

¹⁾ Grønlands historiske Mindesmærker, III. Side 747.

steder, blandt hvilke jeg skal fremhæve det, som paa Kaartet er kaldt *Ilulianguit*, der ligger paa en bakkeformet, frodig bevoxet Tange, paa hvilken der findes gamle Grønlanderruiner.

Langs Kyststrækningen fra *Kangerdluarak* til *Kutek*¹⁾ findes lave, afrundede Fjelde. Ligeoverfor *Kutek*, ved *Ingerdlarsietit*, ligger mange gamle Hustømter paa en ret frodig bevoxet Strækning. Tæt Øst for dette Sted findes i den lodrette Skrænt en stor Hule, der forgrener sig ind i Fjeldet i to snævre Gange. Blandt de nedstyrtede Masser i Bunden af Hulen fandtes megen Kalkspath, der havde siddet fast i smalle Aarer i Klippen.

Ved *Kutek* udmunder en Fjord, hvis Hovedretning er O. t. S. $\frac{1}{2}$ S., men som senere faar Retning NO. $\frac{1}{2}$ O. Hovedretningen af Fjorden skilles kun fra Havet ved en smal Tange, der bestaar af to dybe Kløfter med et mellemliggende Bakkestrøg, der er 665 Fod højt og ovenpaa fuldstændig glat poleret af Isen. Paa den nordre Side af Fjorden findes flere Bræer, hvoraf den bredeste er c. $\frac{1}{2}$ Mil bred, men mange Steder stikker Klippen op gennem Bræen. I det Indre af Fjorden ligger et 3825 Fod højt, spidst og meget kjendeligt Fjeld. Ved Fjordens Munding, ligeoverfor *Ingerdlarsietit*, findes en 2500 Fod bred Bræ, der har en Heldning af 30° og staar med en 90 Fod høj Brudflade ud i Fjorden. Paa 2 Kbl.'s Afstand udenfor Bræen var der en Dybde af 45 Fv., medens der paa 4 $\frac{1}{2}$ Kbl.'s Afstand ikke fandtes Bund ved 100 Fv.

I den ydre Del af *Patursook*-Fjorden ere Fjeldene temmelig lave og afrundede, og afbrydes paa søndre Side af Fjorden med fire store Bræer og paa nordre Side med een tæt ved Fjordens Indre. De ikke snedækkede Partier ere paa Sydsiden af Fjorden meget smaa. I det Indre af Fjorden seer man høje og skarpt

¹⁾ Da jeg ikke har hørt, hvoraf dette Navn kommer, har jeg skrevet det ligesom Graah. *Hanserak* har i sin Dagbog skrevet *Kutsit*, hvilket mulig er det rigtigste.

takkede Fjelde, fra hvilke en mindre Bræ gaar ned til en stor Isflade, der med en bred Bræ udmunder i Fjorden. Længden af denne Fjord, der var aldeles pakket fuld af Kalvis fra dens mange Bræer, have vi ikke havt Lejlighed til at maale.

Nord for denne Fjord ligger et lavt Næs med gamle Teltpladser, som bærer Navn af *Kasingortok* efter en stor Hule, der ligger her i Nærheden.

Nord herfor ligger Øen *Iluilek*¹⁾, paa hvis sydligste Næs der findes et beboet Sted, hvor Hedningerne ofte overvintre, naar de have været paa Vestkysten for at handle. Beboerne herfra staa gjerne om Foraaret i Telt paa en af de smaa Øer, der ligger lige Syd for og kaldes *Ivimiut*.

Paa *Iluilek* (Tav. VIII) strækker sig en Række høje Fjeldtoppe, hvoraf den højeste er 2640 Fod. Mellem Toppene snoer sig en ret betydelig Bræ, som gaar ud til Havet Øst for Bopladsen.

Fra Toppen paa Midten af Øen Hayes en fortrinlig Udsigt, mod Syd til *Aluk*, mod Nord til Graah's Cap Tordenskjold og endelig ind over Indlandets uendelige Fjeldmasser, blandt hvilke især udmærke sig de c. 5000 Fod høje Fjelde med «røde Strata»²⁾, der ligge paa den sydlige Bred af *Kangerdluluk* (Tav. IX.). Disse Fjelde har jeg opkaldt efter Graah. Store Bræer skyde ud Nord for *Iluilek*, og den nærmeste af disse danner en Pynt ud i Havet. Den vestlige Del af *Iluilek* er lav og ligeledes den nærmeste, isdækkede Del af Fastlandet.

Indenfor *Iluilek* gaar en stor Fjord ind i Landet; den er mindst 6½ Mil lang, men snarere længere, idet jeg ikke har havt Lejlighed til at maale til selve Bunden. Om der fra det Indre af Fjorden udgaar Sidefjorde, har jeg heller ikke havt Lejlighed til at overbevise mig om, thi det var umuligt at berejse den, da den var opfyldt af tæt Kalvis fra dens mange og store Bræer.

¹⁾ Ligeledes her har jeg bibeholdt Graah's Navn, medens *Hanserak's* *Iluilik* mulig er rigtigere.

²⁾ Graah: Undersøgelses-Rejse til Østkysten af Grønland. S. 75.

Denne Fjord er allerede opdaget af David Danell i Juli Maaned 1652. Christian Lund skriver herom i sin Indberetning til Kong Frederik den Tredie¹⁾:

«Dend 22 Julius war deris Middagshøigde 60 grader 15 minuter, och i aftenn saae de Østergrønland, som ligger paa 61 grader 30 minuter, och war well 16 miil N. V. fraa dem, och Lod tilsiune som Klochetorne paa tuennde steder. Den 23 seilte worris folch till aftten Klochen 5 foerennd de Komb wunder Landet, och forfalt for eenn fior som gich ind imellem tuennde Høige Bierge, och samme fiord ligger omtrennd paa 61 grader och Lidet N. for siufntes noch Eenn fiord imellemb Høige Bierge, wngesfahr 2 eller 3 miill fraa huer anddre, menns det wahr doch ingenn fior, menns alleenne Eenn Wieg eller Bugt som ichonn Løber $\frac{1}{2}$ miill innd, och i gaar wahr Iszen fraa Lanndet, och fioren Reen, och huis iche nattenn hafde Kommet saa Hastig paa willet de hafue seiglet innd i fioren. Den 24 forfalt de 1 miill N. for samme fiord, som de war hoes i afttes.»

Jeg har opkaldt Fjorden indenfor *Ilvilek* efter Danell.

Paa den her beskrevne Strækning af Kysten ere Fjeldene gjennemgaaende lave og have for det meste afrundede Former. En Undtagelse herfra er Fjeldet paa Halvøen mellem *Nagtoralik* og *Nanusek*-Fjord, der har spidse Takker og naaer en Højde af 3200 Fod. Allerede 1 Mil indenfor Kysten ere Højder paa 3000 Fod ikke sjeldne. Midt inde i Landet findes flere Højder over 7000 Fod, f. Ex. Fjeldet 3 Mil retv. Syd for *Tiningnertok*, hvis Højde er 7150 Fod, samt Fjeldet Øst for *Tiningnertok*, der naaer en Højde af 7340 Fod.

Overalt paa Landet findes en stor Mængde Is; men naar man fra høje Toppe overseer Indlandet, da opdager man, at der er mange vilde Bjerglandskaber og Fjeldkjæder, som rage højt op over de isklædte Strækninger. Det mest fremtrædende i Landskabet bliver derfor Fjeldpartierne og ikke Isen. Denne kan strække sig som

¹⁾ Gl. kgl. Sml. 4to Nr. 2880. (G. h. M. III. S. 719).

Bræer eller sneklædte Partier til Toppen af de højeste Fjelde, ligesom den ogsaa kan hæves tilvejs i større Strækninger omkring de højere Fjeldpartier, hvor den f. Ex. mellem *Kangerdlugsuatsiak* og *Tasermiut* stiger til c. 5000 Fod, men i Hovedsagen dækker den dog kun Egnene mellem Fjeldene indtil en Højde af c. 3000 Fod.

Naar man betragter Kaartet over den sydlige Del af Grønlands Østkyst, vil den høje Grad af Parallelisme i Fjordenes Retninger falde i Øjnene. Efternævnte Fjorde ligge alle i Retning af O. t. S. $\frac{1}{4}$ S.: *Ikerasarsuak*, *Kangerdlugsuatsiak*, *Kutek*, *Patursok*, *Iluilek*, *Kangerdluluk*, *Ingiteit*, *Auarket* og *Anoritok*.

Denne Fjordretning overføres i Egnen omkring *Kangerdlugsuatsiak* af en Retning, S. t. O. $\frac{1}{2}$ O., i hvilken alle denne Fjords Sidearme tilligemed Søen indenfor *Narsak* ligge. I samme Retning ligger ogsaa det store Dalstrøg, hvori der er en Bræ i det inderste af *Ilua*-Fjord samt *Ilua*-Fjordens Sidearm, *Kangikitsok*, i hvis Forlængelse et stort Dalstrøg gaar over mod *Tasermiutsiak*.

For den sydlige Dels Vedkommende bør endvidere nævnes Retningerne Øst og S. $\frac{1}{2}$ V. Skjøndt de ikke paa Kaartet falde saa meget i Øjnene som de tidligere nævnte, ere de dog i Naturen særdeles kjendelige; men de afbrydes af mange lave Landstrækninger eller Dalstrøg, som kun ufuldstændigt ere gjengivne paa Kaartet.

Paa den tilsvarende Del af Vestkysten have Fjordene derimod en omtrentlig Retning af SV., idet de nordligere ligge i SV. t. V. og de sydligere i SV. t. S. Fjordene: *Tunugdliarfik*, *Igaliko* og *Agdluatsok* have Sidearme, der gaa i samme Retning som *Kangerdlugsuatsiak*'s, nemlig S. t. O. $\frac{1}{2}$ O., og som alle ligge i hinandens Forlængelse og kun skilles ved forholdsvis lave, mellemliggende Strækninger.

Bemærkninger til Kaartet over Grønlands Østkyst fra Iluilek til Umanak.

De Iagttagelser og Maalinger, der danne Grundlaget for disse Bemærkninger og for Kaartet over Grønlands Østkyst fra Øen *Iluilek* paa $60^{\circ} 50'$ N. Br. nordefter til *Umanak*-Distriktet omkring den 63de Bredegrad, ere foretagne i Somrene 1884—85, da den sydlige Afdeling af Østkystexpeditionen færdedes i disse Egne, medens Hovedafdelingen berejste den nordligere Kyststrækning *Umanak—Sermiligak*. Dersom de indvundne Resultater synes noget smaa og vel overfladiske, da maa det tjene til Undskyldning, at Hovedbestemmelsen med denne Underafdeling af Expeditionen var at sikre den nordlige Afdeling Forbindelse med og eventuel Understøttelse fra Colonierne paa Vestkysten. Uden Udrustning til en Overvintring paa Østkysten maatte vi fremfor Alt ikke udsætte os for en saadan, og kun forsynede med 1 Konebaad, fjernt baade fra europæisk og eskimoisk Hjælp, maatte vi aldrig udsætte vor Baad for Fare; vi nødsagedes derfor til at bevæge os med en vis Forsigtighed, uden hvilken vi maaske til sine Tider vilde have kunnet opnaa mere i videnskabelig Retning.

Det vil heraf samt af de ofte yanskelige Isforhold i Fjordene og langs Kysten og den i det hele kun 2—3 Maaneder lange Rejse- og Arbejdstid kunne forstaas, at der langt fra altid kunde være Tale om at vælge de bedst egnede Punkter til Bestigelse og Opmaalingsstationer, og det foreliggende Kaart er derfor fremgaaet af en anden Art Materiale end det, der i Almindelig-

hed danner Grundlaget for Kaartene paa Vestkysten af Grønland. Den Fremgangsmaade, Capitain Holm i Meddelelser om Grønland 6te Hefte Pag. 176—77 angiver at have bragt i Anvendelse ved sin Opmaaling af den sydligste Del af Grønland, har jeg i alt væsentligt fulgt; Afstandsbestemmelser ved Depressionsvinkler fra Observationspladser med en barometrisk og trigonometrisk bestemt Højde over Havet have fundet en endnu mere udstrakt Anvendelse, da denne Opmaalingsmethode næsten er en Betingelse for at opnaa noget Resultat under Forhold, som dem, vi arbejdede under. Den i denne Methode meget væsentlige, men desværre stærkt varierende, Refractionsfactor er sat til $\frac{1}{10}$, hvilket gjennem Forsøg har vist sig at være den tilnærmelsesvis rigtigste Værdi. Paa den af mig opmaalte Kyststrækning er ingen absolut Længdebestemmelse gjort, men ved at skære nøjagtige Breder med Azimuther til sydligere, tidligere bestemte, kjendelige Fjeidtoppe er Længden fremkommet. Mødet mellem Capitain Holms og mit Kaart, hans Nord fra og mit Syd fra, har været en ret god Control, og det viste sig, at hans ved *Angmagsalik* absolut bestemte, senere Syd efter førte Længde mødtes omtrent paa enkelt Bue-minut ved *Umanak* (Griffenfelds Ø) med min Syd fra førte *Nanortalik's* Længde.

Som det senere skal omtales, er det Inderste af Østkystens Fjorde paa den Strækning, vi berejste, saa godt som altid spærret af et Kaos af sammenfrossen Kalvis, Vinteris og Storis; det har derfor været umuligt at naa helt ind i Fjordene med Konebaad, og da Tiden ej tillod længere Landexpeditioner, har jeg min Erfaring om de geografiske Forhold længere inde i Landet fra Bestigninger af gode Udsigtspunkter nærmere Kysten.

Fig. 13. Cap Trolle, seet fra *Karra* ved *Auarket*. (Efter Fotografi.)

Seet under eet frembyder Østkysten af Grønland fra *Ilvilek* til *Umanak*-Fjorden et imponerende skjønt, men for menneskelig Beboelse temmelig trist Hele, hvor Landis, Havis og et barskt Klima kæmpe med forenede Kræfter for at gjøre Landet saa ublidt som muligt. Ved en noget nærmere Beskrivelse af denne Strækning, falder den imidlertid i forskjellige Underafdelinger, og det, der afstikker Grændserne for de enkelte Dele, er Indlandsisens større eller mindre Udbredelse. Istedetfor Indlandsisen kunde man ogsaa lade den eskimoiske Beboelse (fordums eller nuværende) danne Grændselinierne, — ved begge Bestemmelser faas imidlertid samme Resultat.

De forskjellige Dele blive da: 1) *Ilvilek*—Cap Adelaer, 2) Cap Adelaer—*Kasingortok* (nordlige) og 3) *Kasingortok*—*Umanak*. Det første og tredie Distrikt er mindre isklædt end det andet og har derfor ogsaa enten været beboet før eller er det den Dag idag. Det er Kystlandets forskjelligartede Terræn og Højdeforhold, der fra først af har foraarsaget denne Forskjel; hvor det er stærkt udpræget Bjergland, holdes Indlandsisen i ærbødig Afstand fra Yderkysten, hvor det er lavere og mere kullet, udbreder Isen sig uden Hindring, selv om der hist og her forekomme høje og mere spredte Fjeldmasser.

Iluilek—Cap Adelaer.

Landet er indskaaret af 5 ret dybe Fjorde med nogenlunde parallelle Hovedretninger, det mangler fuldstændigt Skjærgaard, og kun mindre Øer findes enkeltvis spredt langs Kysten, i Reglen udfor Fjordenes Mundinger. Saa godt som intetsteds skraaner Landet jævnt ud mod Havet, men middelhøje Fjelde med mellemliggende mere eller mindre dybe Dalstrøg naae helt ud til Yderkysten. Kystfjeldene falde temmelig brat af mod Havet og efterlade kun hist og her en smal, fladere Kyst foran sig; deres Middelhøjde er omkring 1500 Fod, kun enkelte naa op til 2500 Fod, men Fjeldhøjderne tiltage hurtigt indefter, og i det Inderste af Fjordene træffes næsten overalt fra 3000 til 6000 Fod høje, bratte, forrevne Fjeldgrupper. Indlandsisen, der overhovedet først kan siges egentlig at begynde Nord for *Iluilek*, omtrent paa 61° N. Br., formaar ikke rigtig at forcere de mægtige Fjeldhindringer, og kun paa enkelte Steder (især omkring Cap Tordenskjold) naaer den ud til den yderste Kyst. Hvor den imidlertid ikke selv som den oversvømmende Masse kan naae frem, udsender den Isbræer gennem Slugter og Dalstrøg, og denne Strækning udmærker sig derfor ved en stor Rigdom paa Bræer. Kun een Fjord kan dog regnes for en egentlig 1ste Klasses Isfjord — nemlig *Anoritok*-Fjorden. Kysten gjør et overordentlig nøgent, bart Indtryk, og hvor Fjeldsiderne ere klædte, er det oftest med Sne, der mange Steder ligger helt ned til Havets Overflade hele Sommeren igjennem; kun pletvis forekomme de saakaldte «frodige» Steder, saa godt som altid i Følgeskab med Husruiner fra tidligere Eskimobebyggelse.

Tæt Nord for Øen *Iluilek*, der ved et smalt, af bratte Fjeldsider begrændset Sund adskilles fra Fastlandet, gaar en mindre Indskæring, *Kangerdluk*, med nordnordvestlig Retning ind i Landet. Paa den vestlige Side begrændses den af et lavt, sneklædt Forland; paa Nordsiden er Kysten lidt mere venlig, og

paa dennes sydligste Pynt findes endog en gammel Boplads, som Østlændingene kalde *Serketnua*¹⁾, hvor et lille Stykke flad Strandbred indbyder til Oplægning, naar Isforholdene ikke tillade at rejse videre. *Serketnua*-Bugten eller *Kangerdluk* med den tæt Syd for, langt ud i Havet skydende Ø, *Iluilek*, bliver vanskeligere fri for Storisen end de fleste andre Steder paa Kysten, der ofte ved en kortvarig Fralandsvind kunne blive nogenlunde frigjorte. Paa Vestsiden af Bugten udmunde 3 Bræer, af hvilke de 2 have mindre Mægtighed, men den midterste er ret anselig. Den nordligste Bræ skyder ud bag Forlandet ved Foden af de skjønne, mægtige «sydlige *Kangerdluluk*-Fjelde» (Graah's Fjelde), der aldeles brat i 2 adskilte Grupper hæve sig til Højder paa 3—5000 Fod. Fra de isklædte Toppe falde stejle Bræer ned; de bratte Fjeldsider ere gjenemskaarne af bugtede, blaalige og rødlig Baand, og hele Partiet viser sig dobbelt skjønt i de temmelig kullede Omgivelser og med den stolte, imponerende Ro omkring sig.

Serketnua-Bugten og Fjorden Nord derfor, *Kangerdluluk*, skilles fra hinanden ved en temmelig lav, kullet Halvø, hvis yderste, østligste Pynt kaldes *Nuk*. Lidt Nord for *Nuk*, lige forinden Halvøen drejer af i vestligere Retning langs Sydsiden af *Kangerdluluk*, findes en i Nødstilfælde anvendelig Teltplads.

Kangerdluluk, den længste af Fjordene paa denne Del af Kysten, gaar med den almindelige Hovedretning for Fjordene — V. t. N. (retv.) — omtrent 6 Mile ind i Landet. Munden af Fjorden er noget bredere end den indre snævre, bugtede Del. Paa Sydsiden af Fjorden (Tav. IX.), lige Nord for *Nuk*-Halvøen, ligger den lave, aldeles nøgne Ø *Kajartalik*; mellem denne og Fastlandet Syd derfor ligger en lille, grønklædt Ø med særdeles gode Teltpladser paa en gammel Havstok. Paa Nordsiden af Fjordmundingen er Kystlandet temmelig goldt og brat, uden særlig fremtrædende Punkter; 2 Mil fra Munden

¹⁾ *Hanserak* har: *sarkap nua* (Næsset paa Solsiden).

gen skifter Landskabet imidlertid fuldstændigt Karakter. Fjorden indsnævres noget, og imellem 2 mægtige, skønne Fjeldpartier, de tidligere omtalte «sydlige *Kangerdluluk*-Fjelde» og et andet ligesaa skjønt Parti, «de nordlige *Kangerdluluk*-Fjelde», fortsætter den sit Løb ind i Landet. «De nordlige *Kangerdluluk*-Fjelde», der bestaa af den samme røde Bjergart, som træffes sydligere paa Kysten i *Aluk*'s Omegn, have ved deres sydlige Fod en Frodighed, som langt overgaar, hvad der ellers træffes paa den her omhandlede Kyststrækning. Paa de stejle Affald mod Syd mylrer det af Krækkebær og Blaabær, og lige ved Indsnævringen af Fjorden ligger ogsaa et Par gamle eskimoiske Hustomter. I den indre Del begrændses Fjorden østligst ude: paa Nordsiden af stejle 3000 Fod høje Klippeaffald, ofte isklædte paa Toppen og med mellemliggende dybe, isfyldte Slugter, paa Sydsiden af aldeles sneklædte Fjelde, noget jævner i deres Former. Længere inde blive begge Sider sne- og isklædte, og endelig i det Inderste skyder en mægtig Bræ ud i Fjordens Retning mellem 4—6000 Fod høje Fjeldkolosser. Mellem de inderste Fjelde sees i det Fjerne den jævne Linie af den Vest efter sig højnende Indlandsis. Fra *Kangerdluluk*-Fjeldene og indefter udmunde adskillige Isbræer, der have deres Opland i de isklædte Partier paa Syd- og Nordsiden af Fjorden. Paa det sidste Sted, tæt Øst for «de nordlige *Kangerdluluk*-Fjelde», gaar et dybt Dalstrøg med en mindre Sø over til den næste Fjord.

*Ingiteit*¹⁾-Fjordens hele Længde er kun godt 4 Mil. Fra Mundingen og 1¼ Mil ind ere Kystfjeldene paa begge Sider sne- og isfri med enkelte spredte, nogenlunde frodigt bevoxede Steder, og gamle eskimoiske Hustomter findes hist og her. Længere inde er baade Nord- og Sydsiden aldeles beklædt med Sne og Is, naar undtages højere, stejle Fjeld-

¹⁾ *Hanseraak* har: *igutsat* (Humble-Bierne), saaledes kaldet efter nogle gule Smaaer.

masser. Paa Sydsiden gjenkjendes de smukke «nordlige *Kangerdluluk-Fjelde*», der navnlig herinde fra *Ingiteit-Fjorden* tage sig overordentlig godt ud. De røde, bratte Fjeldmasser hæve sig lodret op over det lave, sneklædte Forland til Toppe paa indtil 4000 Fod. Fjorden danner Fortsættelsen af et dybt Dalstrøg, opfyldt af en mægtig fra Indlandsisen kommende Bræ, og i Fortsættelse af de Fjorden begrænsende Fjelde sees længere inde i Landet høje, vilde Fjeldpartier paa 4000—5000 Fods Højde. 7 anselige Bræer skyde ud i Fjorden, og fra 2—3000 Fod høje Fjeldtoppe seer man Landet mellem det Indre af *Ingiteit-* og *Auarket-Fjorden* fuldt af til Toppen sne- og isklædte Fjelde med mellemliggende bølgeformede, isfyldte Dalstrøg. Isklædningen ophører ved et Dalstrøg, der gaar fra *Ingiteit-* til *Auarket-Fjorden*, parallelt med det mellem *Kangerdluluk* og *Ingiteit*. Øst for Dalstrøget bliver Landet, som nævnt, mere snefrit og fremtræder som et godt Højland med flere Toppe paa c. 2000 Fod. I det omtalte Dalstrøg findes en Sø, som danner Afløbet fra en gammel, halvdød Bræ, der skyder ud i den. Fra Søen fører en Elv ud til *Auarket-Fjorden*. Langs *Ingiteit-Fjordens* Nordside findes i Mundingen en Mængde lave, bare Smaaøer og Skjær. Endnu i de sidste Dage af August 1884 var det Indre af *Ingiteit-Fjorden* dækket af sammenfrossen Kalvis, Storis og Vinteris.

Det 1900 Fod (600 Meter) høje Cap Trolle er det yderste Fjeld af det omtalte Højland mellem *Ingiteit-* og *Auarket-Fjordens* Munding.

Graaladne, stejle og golde skyde *Nuk*, Cap Trolle og Cap Fischer ud i det isdækkede Hav og staa som Milepæle paa den øde Kyst; de give den en forøget Vildhed, og af den, der i Konebaad skal befare Kysten, betragtes de med deres bratte Fjeldsider som sande Fjender. Hvergang man har passeret et af dem, regner man en lille Sejr vunden, thi om end Farvandet i Fjordmundingerne er blevet isfrit, kan Storisen længe efter ligge tæt op til Forbjergene.

Tæt indenfor Cap Trolle, paa Nordsiden af Forbjergget, skyder en lille, stejl Isbræ ned, og en god Mil NV. for det ligger den gamle Sommerboplads *Taterait* paa Pynnten af en Tange paa Sydsiden af *Auarket*-Fjordens Munding. Endnu da Graah berejste denne Kyst, fandtes her en Snes Mennesker, der havde fast Boplads ved *Auarket*-Fjordens Kyster; nu findes her ligesaa lidt som andetsteds Syd for *Tingmiarmiut* paa $62^{\circ} 40'$ N. Br. faste Beboere, og kun gamle Hustomter, Teltringe, Gravsteder, Kjød- og Spækgrave staa endnu som Vidnesbyrd om den fordums Bebyggelse. Ved *Taterait* er der efter Omstændighederne ret frodigt, og det er ikke til at undres over, at de gamle Beboere havde deres Sommerplads her, thi Fangsten skal være god. En temmelig stor med Græs og Lyng bevoxet Slette ligger Vest for Teltpladsen, og Stedet har netop det tiltalende, venlige Udseende, en flad Strandbred og lidt grønt Græs, som Grønlænderne sætte saa megen Pris paa ved deres Sommerpladser. Tæt indenfor *Taterait* findes en dyb Grotte, hvor Masser af Maager bygge og bo; det er efter denne Rigdom paa Maager, at Stedet har sit Navn.

3 Kvartmil NV. for *Taterait*, paa Nordsiden af Fjorden, ligger den gamle Boplads *Auarket*, ligesom Bopladserne i Almindelighed, lige ved Stranden paa en Græsslette tæt ved et dybt, frodigt Dalstrøg, der har samme Retning som de to tidligere omtalte mellem de sydligere Fjorde. Her ligger den S. 107 omtalte Kanon. Nord for Dalstrøget skyder en Isbræ ud mod SO. og udmunder i en lille Indskæring paa Nordsiden af Fjordens Munding, ligeoverfor *Taterait*. Den lille Tange, *Karra*, der dannes mellem denne Indskæring og selve Fjorden, er paa sin ydre Del stærkt indskaaren og danner flere smaa, godt beskyttede Havne; den er ligeledes rig paa gode Teltpladser.

Om *Auarket*-Fjorden gjælder iøvrigt det samme, som er sagt om de to sydligere Fjorde. I dens Indre bliver Kysterne

Nuk og Cap Tordenskjold, set fra Anoritok.

Napasorsuak, set fra Inugsuit.

(H. Knutsen phot.)

mere og mere sne- og isklædte, om end maaske noget mindre end i *Ingiteit*-Fjorden. Paa Sydsiden ligeoverfor *Auarket* gaar en Indskæring ind, først med sydvestlig, dernæst med nordvestlig Retning. Den er aldeles grydeagtig indesluttet af høje, forrevne Fjeldsider, og en mægtig Isbræ vælter sig ned i den fra de 3000 Fod høje Fjelde. Fjeldene i det Indre af Fjorden naae op til 4—5000 Fod. Fra Indlandsisen skyder ligesom i alle de andre Fjorde en Bræ ud gennem Dalstroget i Fortsættelsen af Fjorden. Ialt udmunde 7 Bræer i *Auarket*-Fjorden. Dens Indre er til langt ud paa Efter-sommeren dækket af sammenfrosne Ismasser. Udfor Mundingen af Fjorden ligge to mindre og en noget større Ø, *Umanak*, 760 Fod høj.

Saasart man passerer Cap Trolle, har man denne Kyststræknings smukkeste Forbjerg Cap Tordenskjold (*Kunerinak*) for sig. En lang, lav, sneklædt Tange skyder ud i Havet, indtil Cap Tordenskjold majestætisk og stolt pludselig hæver sig over 2000 Fod op over Havet (Tav. X.). Den foran nævnte rødlige Bjergart, der gaar igjen her, giver Fjeldet en prægtig Farve, som allerede paa lang Afstand kan skjelnes, men navnlig Fjeldets Form i de kullede Omgivelser giver det sin Skjønhed.

Kystlandet fra *Auarket*-Fjorden til Cap Tordenskjold er brat og goldt undtagen paa et enkelt Sted, mellem den 2den og 3die Bræ fra *Auarket*-Fjorden; her forekommer paa en lille Skraaning, hvor Forvittring, Beliggenhed mod Syd og Fugtighed begunstiger Væksten, den i disse Egne saare sjeldne, men paa Vestkysten og de mere begunstigede Egne af Østkysten almindelige og yndede Plante «Kvanen». Indlandsisen naaer paa denne Strækning omtrent helt ud til Yderkysten, og ikke mindre end 5 Bræer udmunde i Havet paa den korte Strækning fra *Auarket*-Fjorden til Cap Tordenskjold. Grunden til Indlandsisens store Udbredelse er Landets overordentlig lave Terrænforhold indenfor Cap Tordenskjold. Selve dette

Forbjerg bestaar af en vestlig 2160 Fod høj Humpel med en halvkugleformet Overflade; fra dennes Østside skyder et c. 1000 Fod højt Fjeld ud mod Øst; dets Overflade er næsten aldeles horizontal, indtil det paa engang falder brat ned mod Havet. Paa Vestsiden er Cap Tordenskjold temmelig frodigt bevoxet helt op til Toppen, og Masser af Ryper have deres Tilhold paa denne lille Oase ude i Isen.

Cap Tordenskjold danner Afslutningen af en, ved en temmelig smal Tange med Fastlandet forbunden Halvø. 3 Kvartmil NV. for Fjeldet er et smalt Indløb til den langagtige Indskæring *Isortok*, der gjør Pynten til en Halvø.

NV. for Cap Tordenskjold ligger en lang, lav, kullet Tange med Retning NNO. Dens yderste Pynt kaldes *Nuk*; her begynder *Anoritok*-Fjorden, den mest isfulde og ufarbare af Fjordene Syd for *Umanak* (Griffenfelds Ø).

Anoritok - Fjordens hele Længde er fra *Nuk* til det Inderste omtrent 4 Mil. Landskabet paa Sydsiden af Fjorden er gjennemgaaende lavt og isklædt, kun paa en Strækning af lidt over 1 Mil er det nogenlunde bevoxet med Lyng, og paa en $\frac{1}{2}$ Mil lang, lav Tange, der i nordostlig Retning skyder ud i Fjorden, endda ret frodigt. Denne bedre Del af Fjordens Sydside kaldes *Akia* (det, der ligger overfor), thi ligeoverfor paa Nordsiden af Fjordens Munding ligger den fordums Boplads *Anoritok* (Graah's *Okkiosorbik*), der endnu for 50 Aar siden var stærkt befolket. Der findes her adskillige Hustomter, liggende paa en ret anselig, græsbevoxet Slette ved Foden af et nogle hundrede Fod højt Fjeld. Sletten begrænses mod SV. ud mod Fjorden af en mægtig, gammel Moræne med samme Længderetning som Fjorden. Stedet benyttes endnu til Overvintringsplads af Østlændingene, naar de paa deres Handelsrejser ikke kunne naae deres Bestemmelsessted inden Vinterens Frembrud. En lille, frodig Ø lige udenfor *Anoritok* benyttes ogsaa til Overvintring, og ved begge Bopladsere findes en Mængde Grave.

Landskabet paa Nordsiden af Fjorden er indtil 4000 Fod højt og gjennemskaaret af dybe, isfyldte Dalstrøg. I det Inderste af Fjorden sees et vildt, takket Alpelandskab med Toppe paa indtil 4400 Fods Højde. Gjennem dybe Slugter skyde to mægtige, flade Bræer ud i Fjorden fra Indlandsisen, der bagved hæver sig jævnt indefter; foruden disse skyde paa Nordsiden 3 anselige Bræer og paa Sydsiden 4 (heraf 1 uden Betydning) ud i Fjorden. Ialt udmunde saaledes 8 store Bræer i Fjorden, og at disse ere i en livlig Virksomhed beviser ikke alene Østlændingenes Udsagn men ogsaa den Masse af Isfjelde, der til alle Tider træffes i Mundingen af Fjorden dels grundstødte, dels drivende omkring i et sammenpakket Virvar af mindre Kalvis. Baade i 1884 og 1885 saaes omtrent 50 større Isfjelde i Mundingen af Fjorden, enten grundstødte eller paa Vej dertil, og saavel mellem *Anoritok*-Boplads og Yderøerne, som paa Strækningerne *Nuk*—Cap Tordenskjold og *Anoritok*—*Inugsuit* roer man ligesom i en Skjærgaard af store Isfjelde. Fjorden kan paa hele sin Længde fra det Inderste og ud til Yderøerne være stuvet saa fuld af Isfjelde, Kalvis og Smaais fra Bræerne, at Passagen af den til saadanne Tider er saa godt som umulig. De mægtigste af Bræerne i den ydre Del af Fjorden er den store, 15000 Fod brede paa Sydsiden af Fjorden mellem *Nuk* og *Akia* og den næstyderste paa Nordsiden.

Den store Bræ indenfor *Nuk* er en af de bredeste Syd for *Umanak*. Den overgaas kun af en stor Bræ paa Sydsiden af *Napasorsuak*-Fjorden og af den berygtede *Puisortok*; men med Hensyn til Produktion af Isfjelde overgaar den sikkert langt disse. Med et jævnt, fladt Løb uden nogen mærkelig Heldning skyder den 9000 Fod ud i det flakke Farvand indenfor *Nuk*, ligesom vifteformig udbredende sig til Siderne i sit Løb fremad.

Fra *Anoritok* nordefter roer man, omtrent for første Gang efter at have passeret *Aluk*, lidt indenskjærs. Kysten er paa Fastlandssiden lidt fladere og venligere, skjøndt Kystfjeldene

blive højere, og de udenfor liggende Øer, *Kutdlek*, *Kipingajak*, *Takisok* og *Kekertarsuak*, ere mere grønklædte, end Yderøerne pleje at være. *Kutdlek* (Lampen) har sit Navn efter 3 fra 800—1400 Fod høje Spidser, der, ligesom Flammerne i en grønlandsk Lampe, rage op fra den lavere Del af Øen; de andre Øer ere en Del lavere, men temmelig bratte ud mod Havet. Endnu den 5te Juli 1884 var Vinterisen ikke brudt helt op i Farvandene her indenom; Indskæringen Nord for *Patorsuak* var helt dækket af Vinteris, og disse Steder afgive derfor ogsaa de bedste Fangstpladser for Østlændingene, naar de overvintre ved *Anoritok*.

1½ Mil NNO. for *Anoritok* ligge de omtrent 2500 Fod høje *Kanajorkat*-Fjelde helt ude ved Havet, og en knap Mil videre fremme den fordums Boplads *Inugsuit*, en venlig og god Oplagsplads med en prægtig lukket lille Havn, rigtignok kun for Smaaskibe. Bopladsen ligger paa Enden af en lang, lav, godt bevoxet Tange paa Nordsiden af en lille Bugt, der er meget grund ligesom hele Farvandet indenskjærs fra *Anoritok* til *Inugsuit*. Fra det sidste Sted har man ind mod Land en saare øde Udsigt til *Napasorsuak*-Fjordens Omgivelser; Sne og Is møder Øjet fra Muudingens til det Inderste, og *Napasorsuak*-Fjorden kan nok siges at være den mindst venlige af det sydlige Østgrønlands Fjorde. Om end *Anoritok*-Fjorden afgiver mere Is, saa findes der dog hist og her en lille grøn Plet, men *Napasorsuak*-Fjordens Omgivelser mangle al anden Klædning end Sne og Is. Fra *Inugsuit*-Tangen og et Par Mil indefter er Landet paa Sydsiden af Fjorden omtrent een Bræ. Medens de andre sydlige Fjorde have næsten samme Retning (omtr. V. t. N.) afviger denne Fjord ej saa lidet derfra; de første Par Mil er Retningen omtr. V. t. S., hvorpaa Fjorden pludselig drejer af til NV. Underligt nok er denne brede og temmelig dybe Fjord, som man nødvendigvis skal over, aldeles undgaaet Graah's Opmærksomhed; han maa have passeret den i tæt Taage, samtidig med at hans Folk har skaffet ham

meget daarlig Underretning. Paa Nordsiden af Fjorden, hvor denne forandrer sin Retning, knejser det smukke 3900 Fod høje, kjendelige Fjeld *Napasorsuak* (Tav. X.) op over Isklædningen; — i Mangel af andet Navn paa denne Fjord har jeg opkaldt den efter Fjeldet, der absolut er det, man først lægger Mærke til i denne Omegn. Paa Sydsiden af Fjorden rage Masser af spidse, sneklædte Fjeldtoppe paa 3—4000 Fods Højde op båg de store Isbræer. Selve Indlandsisen naaer ikke ud til Havet her paa Grund af Landets Terrænforhold.

Det nordligste Parti af det her omhandlede Distrikt er den langagtige, stærkt indskaarne Ø, hvis 2 østligste Forbjerge Graah kaldte Cap Daniel Rantzau og Cap Cort Adelaer. Graah siger i sin Beskrivelse af Landet heromkring, at det «har nogle store Isblinke, af hvilke en fordum skal have været et Sund.» Det maa være Farvandet indenom denne langagtige Ø, denne Beskrivelse gjælder, thi det Sund, der skulde afskære Øen fra Fastlandet, er netop i sin sydlige Munding ved *Napasorsuak*-Fjorden spærret af en anelig Isbræ, der skyder ud fra Fastlandet. I Sundet udmunder en anden Isbræ, og Vinterisen ligger hele Sommeren over i en stor Del af det. I Fortsættelse af den sidste Isbræ gaar en dyb Lavning fra *Tunua* over til Bugten mellem Cap Rantzau og Cap Adelaer. Lavningen skiller Øen i en nordlig og en sydlig Del. Den sydlige Del naaer med sit højeste Punkt, Toppen af Cap Rantzau, lidt over 1500 Fods Højde; den bestaar af 2 ved et dybt Dalstrøg i nord-sydlig Retning adskilte Humpler. Det nordlige Affald af Cap Rantzau er ret frodigt; paa Nordsiden af Forbjerget er et snævert Indløb til en udmærket beskyttet og rummelig Havn. I «Det gamle Grønlands nye Perustration eller Naturel-Historie, Kjøbenhavn 1741» siger Hans Egede, efter at have omtalt Muligheden af i Konebaade at trænge op langs Grønlands Østkyst, Pag. 21: «Men ikke det alene, men det er mig og af Hollænderne, som

fare paa Grønland for vist berettet, at nogle af deres Skibe har en og anden Tid fundet Landet paa den Østre-Side gandske fri for Is indtil 62°. Skal og have ligget i de yderste Havskjær der under Landet og gjort anseelig og profitable Handling med de Vilde». — Det synes altsaa ikke utroligt, at Hollænderne her som andetsteds i de arktiske Egne har været langt i Forhaanden for Nutiden, og endmere bestyrkes denne Formodning derved, at en gammel Varde fandtes paa den vestligste Top af den østligste Cap Rantzau-Humpel. Fra Graah hidrører Varden ikke; han havde Teltplads paa en Tange, *Karra akungnak*, paa Cap Adelaer-Siden af Bugten mellem de 2 Forbjerge, og dels omtaler han aldeles ikke at have bestegit Cap Rantzau (havde han eller Vahl gjort det, kunde *Napasorsuak-Fjorden* ikke være undgaaet deres Opmærksomhed), dels havde han andet at tænke paa netop i de Par Dage, han laa i Telt her. Vi saae Resterne af en Stensætning til et europæisk Telt ved *Karra akungnak*, der kun kunde hidrøre fra Graah og aldeles lignede dem, vi har seet paa andre af hans Teltpladser.

Den nordlige Del af Øen, «Cap Adelaer-Landet», er højere, vildere og mere snefuld end den sydlige. Det højeste Punkt af Cap Adelaer naaer en Højde af 2250 Fod; det falder mod Øst og Nord brat ned mod Havet. Længst mod Øst rejser sig et lodret, c. 1000 Fod højt, cylindrisk Fjeld; det er overordentlig kjendeligt saavel syd- som nordfra og benævnes af Østlændingene simpelthen *Kakak* (Fjeld).

Fastlandet indenfor Cap Adelaer og Cap Rantzau har allerede antaget den Karakter, som er ejendommelig for den næste Afdeling af Kysten. Bølgeformet Indlandsis, afbrudt hist og her af indtil 5700 Fod høje, bratte Nunataker, sees fra høje Kystfjelde, saa langt Øjet naaer indefter. Fra Toppen af Cap Adelaer har man den prægtigste Udsigt nordefter, først til en lang, lav, sne- og isdækket Kyststrækning og dernæst til det høje, skønne, snefri Bjergland ved *Tingmiarmiut* og *Umanak*;

længere ud mod Øst sees det Nord for *Umanak* liggende Forbjerg *Kutsigsormint* som en Ø langt ude i Havet.

Cap Adelaer—Kasingortok.

Hele dette 7—8 Mile lange Parti af Østkysten, der begynder med *Puisortok*, udmærker sig ved sin Fattigdom paa større Indskæringer og Skjærgaarde og ved et overordentlig Øde. Sne, Is og enkelte lave, golde Fjelde og Øer er Alt, hvad der møder Øjet paa Yderkysten. «Hansa»-Expeditionen opfattede paa sin Drift med Storisen hele Strækningen som en Bræ — *Puisortok* —, og da nu Navnet *Puisortok* har saa god en Klang som noget farligt og frygteligt paa Grønlands Østkyst, kan det være meget passende at benævne hele Strækningen ved *Puisortok*, navnlig da den Egenskab, som skulde ligge i dette Navn (det Sted, hvor Noget dukker op af Vandet), ikke findes hos den Isbræ, der bærer Navnet.

Saasnart man er forbi Cap Adelaer og det lange Næs, der skyder ud mod Nord herfra, har man mod Vest en lille Indskæring Nord for *Sermip-nua* (c: Landisens Odde); dens Omgivelser ere lave og isklædte og danner Overgangen til den tæt Nord derfor begyndende Isbræ *Puisortok*, som med en Brede af 16,500 Fod strækker sig NO. hen mod Cap Bille. Denne Isbræ, der har været Gjenstand for saa mange overdrevne Beskrivelser, og som har været og endnu er det eneste Punkt paa den sydlige Østkyst, de Indfødte ere egentlig ængstelige for at passere, synes for det uheldede Blik aldeles ikke at skille sig fra den øvrige Mængde Isbræer, man træffer sydligere og nordligere. *Puisortok* har netop samme Udseende, som de mindre Bræer paa Kysten, medens de egentlige Isstrømme, de, der levere større Isfjelde, afvige ej saa lidet fra dens Udseende. Den kommer med en stærk Heldning, c. 12°, ud gennem et mindre Dalstrøg i

det 500 Fod høje, isklædte Kystland. Omtrent 1500 Fod indenfor Endebladen tiltager Heldningen pludselig til omtrent 35° , men 500 Fod længere fremme aftager den ligesaa pludselig til omtrent 10° , hvilken Heldning, den i Hovedsagen beholder til Endebladen, der som en brat, stærkt kløftet, sønderreven Væg staar lige ned i det aabne Hav (se Tav. XI.). Endebladens Højde er meget variabel, mellem 100 og 200 Fod, og hele Bræens Mægtighed overgaar næppe denne Tykkelse stort; thi hvor Bræen ender i Havet, er dette ofte grundt, og desuden kommer Underlandet stærkt frem under Enden af Bræen paa $\frac{3}{4}$ af dennes Brede sydfra. Hele Bræens Udseende tyder ogsaa paa en meget ringe Mægtighed, og den stærkt varierende Heldning viser, hvor fuldstændigt den følger enhver Forandring i Underlandets Terrænforhold. Bræens Overflade er stærkt convex, fuld af store gabende Tværkløfter, og Bevægelsen saare ringe — i den varmeste Sommertid knap 2 Fod i Døgnet ved Punkter i Midten af Bræen¹⁾. Ud for Bræen er fuldt af blinde Skjær; ingen større Elv løber ud under Bræen, og de 4 Gange, jeg har passeret den, har Vandets Farve været aldeles den samme som ellers langs Kysten. I de gamle Beretninger om *Puisortok* hedder det, at selv i betydelig Afstand udfor den skal Isen kunne skyde op fra Havets Bund. Som foran nævnt (S. 116) har jeg over-

¹⁾ Naar jeg her angiver denne meget ringe Bevægelse, skal jeg dog bemærke, at de Maalinger, der ligge til Grund for den, kun udstrække sig over $1\frac{1}{2}$ Døgn. Skal en saadan Bræes Bevægelse maales, saaledes at man skal faa et virkeligt Resultat deraf, forekommer det mig, at Maalingerne maa være udstrakte mindst over et Tidsrum af henved en Maaned. Jeg tvivler f. Ex. slet ikke om, at *Puisortok* til sine Tider har en langt større Bevægelse end den af mig fundne, thi en eller anden Hindring kan for en Tid standse Bræen i sin Bevægelse fremad, indtil Isens Tryk med eet overvinder Spærringen. Isen har da frit Løb for en kort Tid, indtil en ny, eller maaske den samme Hindring atter faar godt Tag, standser eller formindsker Bevægelseshastigheden o. s. v. *Puisortok* skurer nemlig hen langs Underlaget og har ikke som f. Ex. Jakobshavns Isbræ, efter Hammers Beskrivelse, en ligefrem Vandpude under Midten.

været en Kalvning af Bræen uden at kunne opdage andet, end at *Puisortok* kalver forover ligesom alle andre mindre mægtige Bræer; Opskyden var der ved den Kalvning ikke Tale om paa den Maade, som Østlændingenes Fortællinger lade formode, og der er ikke dybere udfor Bræen, end at man adskillige Steder kan skimte Bunden. Var der altsaa under Havets Overflade Ismasser, der paa en eller anden Maade kunde skyde op, maatte man kunde se dem. *Puisortok* har sit daarlige Rygte, fordi den ligger aabent ud mod Havet, uden Skjærgaard eller anden Beskyttelse for Baade, der skulle forbi den, og en Baad, der faar et Havari i Isen udfor Bræen eller maaske tæt inde under den, er meget ilde stillet. Østlændingene have derfor en naturlig Frygt for at passere den, og maaske har et eller andet Ulykkestilfælde udfor Bræen gjort sit til at forøge Frygten; de vide i alt Fald at fortælle adskillige Historier herom.

Enten er Bræen bleven bredere siden Graah's Tid, eller ogsaa skal hans Angivelse forstaas anderledes; han siger, at Bræens Brede er henimod $\frac{1}{4}$ Mil, medens den nu, som sagt, er omtrent $\frac{3}{4}$ Mil.

Nord for *Puisortok* kommer Kystlandet lidt frem under Isklædningen, og paa enkelte Smaapynter under Cap Bille — en mørk Nunatak tæt ved Kysten — træffes endog lidt Lyngvegetation. Hvor Kysten imidlertid drejer af mod Vest ophører den snart igjen, og Siderne af den korte Fjord, der Nord for Forbjergtet gaar indefter mod Vest, ere overalt iførte den vante, hvide Dragt. Paa Fastlandet paa Nordsiden af Fjorden, ligeoverfor Sydpynten af den Nord for Cap Bille liggende *Kekertarsuak* (Graah's Otto Ruds Ø), skyder en mægtig Bræ ud; den gaar aldeles fladt fra Indlandsisen langt ud i Vandet og afgiver sikkert meget større Isfjelde end *Puisortok*. *Kekertarsuak* er meget gold og temmelig lav. Dens Indre er mange Steder dækket af Sne hele Sommeren, og intetsteds voxer saa megen Lyng, at man kan finde en lyngbevokset Teltplads; man maa opslaa Teltene paa de bare Klipper, og paa de

faa Steder, hvor Baadene lade sig hale iland, er der endda saa fattigt paa løse Sten, at man kun nødtigt tilbringer for lang Tid paa Ruds Ø. En stor Del af Sundet indenom Øen er altid dækket af sammenfrossen Kalvis og Vinteris, men det afgiver et udmærket Fangststed for Sælhundejægere. Foruden den nævnte større Bræ i den sydlige Del af Sundet findes 3 mindre Bræer paa Fastlandssiden Vest for Ruds Ø, og Isdækket er saa almindeligt, at Underlandet kun hist og her som Smaaøer kommer frem under Isen. Paa en saadan Ø, $\frac{3}{4}$ Mil NV. for Nordpynten af Ruds Ø, ligger den af Østlændingene mest brugte Telt- og Tilflugtsplads i denne Egn, *Ingerkajarfik*, den eneste lille Oase, indtil man kommer op til Smaaøerne udfor *Kangerdlugsuatsiak* (Mogens Heinesens-Fjord). Mellem *Ingerkajarfik* og *Kangerdlugsuatsiak* sees Landisens bratte, afskaarne Væg flere Steder ovenpaa de lave Kystfjelde, hvis Sider staa lodret ned i Havet. Flere mindre Bræer udmunde paa denne Strækning.

I det isklædte Indland her indenfor rage adskillige indtil 5000 Fod høje Nunataker op, dog uden at danne noget sammenhængende Hele, og det ved Kysten 3—600 Fod høje, indefter jævnt højnende, isklædte Land er det mest karakteristiske for denne Egn, der netop ligger paa samme Brede som Frederikshaabs Isblink paa Vestkysten.

Kangerdlugsuatsiak (Mogens Heinesens-Fjord), den eneste større Fjord i dette Distrikt, er fra Munden til det Inderste 5 Mile lang; den er noget bredere end de sydligere Fjorde, men Sne og Is dominere om muligt endnu mere de Fjorden omgivende Landskaber end sydligere.

I den ydre Del af Fjorden er baade Nord- og Sydsiden, men navnlig den sidste, temmelig lav, Fjeldene afrundede og aldeles sneklædte. I mindre og 3 noget større Bræer udmunde paa Sydsiden. Paa Nordsiden ligger en hyggelig, gammel Boplads $\frac{1}{2}$ Mil fra Munden, ved en lille Bugt omgivet af nogle Smaaskjær; et Par Husruiner vidne om fordums Beboelse af

dette, det eneste beboelige Sted i hele Fjorden. Fra Bopladsen indefter er Nordsiden ligesaa uvenlig som Sydsiden. Først 3 Mil indenfor Mundingen begynder der at komme lidt mere Liv i Landskabet. Fjeldpartierne antage en skjønnere og mere imponerende Karakter, og det Inderste af Fjorden er til Gjen-gjæld noget af det mest storslaaet skønne og vilde i det syd-lige Grønland (se Fig. 14). 6 Mil fra Fjordens Munding i lige Linie ind fra denne hæver sig næsten lodret i Vejret et mægtigt Bjergparti med isklædte Toppe paa over 6000 Fods

Fig 14. Det Indre af Mogens Heinesens Fjord. (Garde.)

Højde. Mellem dette Bjergparti og 2 næsten ligesaa impo-nerende, paa hver sin Side af Fjordens Indre, skyde 2 flade, mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{2}$ Mil brede Isstrømme ud gennem dybe Slugter, for forenede til en over $\frac{1}{2}$ Mil bred Bræ at vælte sig ud i Fjorden. Gennem de dybe, bratte Dalstrøg seer man Bræerne smelte sammen med Indlandsisen, der jevnt skraanende hæver sig indefter.

Fjordens Inderste er aldeles utilgængelig, og hele Fjorden maa med sin næsten fuldstændige Mangel paa Oplægnings-steder og sine vanskelige Isforhold ansees for lidet egnet til at

befares med Konebaad. Vor Teltplads laa ved en lille Indbugtning af Fjorden godt 2 Mil indenfor Mundingen; den bestod i en lille, skraa og bar Klippeflade hvor netop 2 Telte, Baad og Bagage kunde staa. Skjøndt Sne- og Isdragten her omtrent var lige saa overvejende som rundt omkring, var der dog paa en stejl Klippeskraaning over Teltpladsen, vendende mod Syd, en ret god Plantevæxt og modne Blaabær og Krækkébær den 6te August.

Ud for Mundingen af *Kangerdlugsuatsiak* ligger den temmelig store Ø *Ikermiut*, c. 600 Fod høj, med bratte Fjeldsider ud mod Havet.

Nord for *Kangerdlugsuatsiak* begynder Kysten igjen at skifte Karakter, og fra den $\frac{1}{2}$ Mil NO. for Fjordens Munding liggende *Kasingortok*-Pynt kan den sidste Del af Strækningen *Iluilek*—*Umanak* siges at begynde.

Kasingortok—Umanak.

I Modsætning til de 2 sydligere Distrikter kan dette fremvise en ret anelig Skjærgaard, en efter østgrønlandske Forhold ret rigelig Vegetation og Beboelse og et langt bredere, isfrit Yderland. Der findes kun 2 dybere Fjorde: *Tingmiarmiut* og *Umanak* eller Sehesteds-Fjord; men de mange mindre Indskæringer, Sunde og hele Skjærgaarden giver Eggen et ganske andet Udseende end sydligere; — den minder i meget om Forholdene i Julianehaabs Distrikt, om end Frodigheden naturligvis ikke kan naae saa højt paa Grund af Drivisens meget længere Tilstedeværelse langs Kysten. Det er Landets fuldstændige Bjerglandskarakter, der holder Indlandsisen i Skak og befrier Kystlandet for dennes Kvælen af enhver Plantevæxt.

Tæt Nord for *Kasingortok*-Pynten (Stedet har sit Navn efter en stor Hule, paa hvis bratte Sider Mængder af Maager have deres Tilhold) ligger den lille c. 1000 Fod høje Ø *Nagtoralik*. Saavel denne som Kystlandet langs Sundet indenom

Øen er gold og temmelig brat; Fastlandet indenfor giver den sidste Hilsen fra *Puisortok*-Distriktet, det er aldeles bedækket af Sne og Is, og det 2350 Fod høje Fjeld *Agdlak* er bedækket deraf lige til Toppen. Udfor *Nagtoralik* ligger nogle smaa Skjær, som efter et østgrønlandsk Sagn skal have været Skuepladsen for en Kamp mellem en Europæer og en Grønlænder.

Nagtoralik begrænses mod Nord af den 2 Mile dybe, temmelig brede *Ekalungmiut*-Fjord eller *Amitsuarsuk*. Paa Syd- og Vestsiden ere Kysterne temmelig lave, men bag det sne-dækkede Forland sees en Del af *Kangerdlugsuatsiak's* høje Fjelde. Nordsiden af Fjorden dannes yderst mod Øst af Øen *Uvdorsiuutit*, længere inde af et c. 3000 Fod højt Fjeldparti paa Fastlandet indenfor *Uvdorsiuutit*. Allerede paa *Uvdorsiuutit* begynde temmelig friske Hustomter at tyde paa, at man nærmer sig beboede Egne; ved *Ekalungmiut* paa SV.-Pynten af Øen og et Par Steder langs Vestsiden findes saaledes flere Huse, og Kysterne have flere Steder en frodig Græsvæxt og god, flad Strandbred. Langs Vestkysten af *Uvdorsiuutit* gaar en jævn Højderyg paa 1200 Fods Højde, sneklædt paa Toppen og faldende temmelig brat af mod Vest til den fladere Kyst ud mod *Uvdorsiuutit Tunua* og mod Øst til et dybt Dalstrøg, der i N—S. gennemskærer Øen og deler den i den nævnte vestlige Højderyg og et østligt Højland med 2 kjendelige Toppe paa omtrent 2000 Fod. Paa Vestsiden af Øen, noget Nord for Midten af Sundet, findes paa det vestlige Affald af Højderyggen nogle Vægstenslejer, hvorfra Befolkningen faar Materiale til deres Kogekar og Lamper. Det siges af Østlændingene, at de bedste Findesteder nu altid ere dækkede af Sne; Eberlin undersøgte Lokaliteterne og forefandt Vægsten. Paa Nordsiden af Øen gaar en stor, flak Indskæring ind; den er omtrent hele Aaret rundt bedækket med Vinteris og et meget søgt Fangested for *Tingmiarmiut*-Fjordens Beboere:

Vestsiden af *Uvdorsiuutit Tunua* dannes af et højt, takket og temmelig bræfuldt Bjergland. 3 mindre Bræer vælte over Fjeldene ud mod Sundet, og i Sommerdage gjenlyder Luften af evig Larm fra dem; ingen af dem afgive imidlertid Isfjelde.

Nord for *Uvdorsiuutit* ligger den 7—8 Mil dybe, brede og skønne *Tingmiarmiut*-Fjord, i sin ydre Del begrændset af høje, mægtige og snefrie Fjelde. Flere større og adskillige mindre grønklædte og venlige Øer opfylde Fjorden og giver den et saa tiltalende Anstrøg, at man næsten glemmer, at man er paa Grønlands Østkyst, vant som Øjet er til den evindelige Sne og Is.

Fjorden begrændses paa Sydsiden indenfor *Uvdorsiuutit* af Fastlandet som med VNV.-lig Retning trækker sig 6 Mile ind efter; det er paa flere Steder fuldt af høje, stejle Fjelde, og flere større Bræer skyde ud i Fjorden. Landet er temmelig snefuldt og bliver et Par Mil indenfor *Uvdorsiuutit Tunua* helt isklædt; naar Sydsiden af den ydre Del af *Tingmiarmiut*-Fjorden alligevel maa siges at have et tiltalende Udseende, er Grunden den, at Fastlandet skjules af den langagtige, store Ø *Takisok*, der med Fjordens Retning som Længderetning ligger 1—2 Kvartmil udenfor Sydsiden af Fjorden. Saavel *Takisok* som de andre Øer i Fjorden ere vel bevoxede med Græs og Lyng, og de benyttes ogsaa saa godt som alle vexelvis til Sommeropholdssteder for Fjordens Beboere.

Vest for *Takisok* bliver Fjorden meget smallere end i den ydre Del, og den indre, af Kalvis og Vinteris dækkede Del har lidet tilfælles med de ydre smilende Egne. Fra Bræerne i det Indre af Fjorden afgives ret betydelige Isfjelde, og ligesom i sydligere Egne seer man Indlandsisen hæve sig ganske jævnt indefter fra det Inderste af Fjorden. Fjeldene paa Sydsiden af Fjorden naae en Højde af 4000 Fod.

Nordsiden af *Tingmiarmiut*-Fjorden dannes paa de yderste 2 Mil af den store *Tingmiarmiut*-Ø og den Syd derfor liggende *Ausivit*-Ø (se Træsnit S. 98). Denne sidste er gennemgaaende lav, de højeste Punkter henved 800 Fod høje; langs Kysterne

findes flere bevoxede og gode Teltpladser, og Øen benyttes meget til Sommerfangsted. Den skilles ved et ganske smalt Sund fra en Nord derfor liggende mindre Ø og denne atter ved et i Reglen isdækket Sund fra selve *Tingmiarmiut*-Øen.

Tingmiarmiut (det Sted, hvor der er mange Fugle) er egentlig Navnet paa et lille, lavt og brat Fjeld paa den sydligste Spids af *Tingmiarmiut*-Øen; da imidlertid Vinterbopladsen for de i denne Egn boende Folk er i Nærheden af Fjeldet, har derved Øen og hele Egnen faaet dette Navn. *Tingmiarmiut*-Øen, hvis højeste Top rager henved 4000 Fod op over Havet, er overordentlig smuk og bjergfuld. Uden at være dækket af Sneen har den højt oppe mellem Fjeldene netop tilstrækkelige Snemarker til hist og her at kunne sende Isbræer ud i Havet, og disse i Forening med de vilde Fjeldformationer giver Øen sin Skjønhed. Øen er gjennebgaaende et Højland paa c. 1500 Fods Højde, hvorfra de højere, stejle Toppe rage op. Det smukkeste Parti af Øen er den bratte, forrevne Bjergkjæde, der, begyndende i Midten af Øen med en Højde af c. 4000 Fod strækker sig mod Syd, omtrent til den naaer Kysten, hvor den drejer mod Øst og følger Øens Sydside stadig aftagende i Højde, til den tilsidst ender i det lange, lave Næs *Akitsok*, den SO.-lige Pynt af Øen. *Akitsok* (det, der kan knuses) er Findested for Kalkspat, der i knust Tilstand bruges af Østlændingene til at blande i Snustobakken for at drøje denne. Mellem *Ausivit*-Øen og *Tingmiarmiut*'s Boplads ligger der en Del smaa, grønklædte Øer, som behoes om Sommeren. Ved det tidligere omtalte *Tingmiarmiut*-Fjeld ligge Beboernes 2 Vinterhuse, det ene ved Bopladsen *Tingmiarmiut* paa en lille, frodig Tange Øst for Fjeldet, det andet ved *Sanerak* paa Vest-siden af Fjeldet.

Indenfor *Tingmiarmiut*-Øen begrændses Fjorden af et højt, snefrit og vildt Bjergland, der har meget tilfælles med *Tingmiarmiut*-Øen i Udseende; det strækker sig 1½ Mil indefter, hvor Indlandsisen atter træffes.

Tingmiarmiut-Øen skilles fra Fastlandet ved det smukke, bugtede, snart brede, snart ganske smalle Sund *Ikerasak*. Fjeldsiderne ere, navnlig paa Fastlandet Nord for *Tingmiarmiut*-Øen, bratte og forrevne, og flere stejle Isbræer skyde ud fra Indlandet; adskillige frodige Teltpladser bevoxede med Kvaner og Blaabær findes dog spredte langs Sundet. Ved den østlige Munding af Sundet ligger den høje, bratte Ø, *Nunarsuak*, et fuldstændigt Højdeplateau, hvis mørke Fjeldsider falde lodret ned i Havet undtagen mod ONO., hvor to lave Næs, *Kingalik*, skyde ud.

Indenom den Nord for *Nunarsuak* liggende Ø *Amitsuarsuk* gaar Sundet *Sarfap-Akalua*, der ligesom Sundet indenom *Tingmiarmiut*-Øen er begrændset af høje, forrevne Fjelde med mindre, lokale Isbræer.

Paa Fastlandet ved *Arfa-Sagdliarusak* skal efter Østlændingenes Udsagn findes en Sø bag en lavere Fjeldryg; flere Østlændinge fortælle, at de have seet Dyr af Størrelse som middelstore Sælhundede krybe op paa Vinterisen i Søen, og de beskrive deres Udseende som fuldstændigt lignende Netsidens.

Efter den store, langagtige og stærkt indskaarne Ø *Umanak* eller Griffenfelds Ø, som Graah kaldte den, har hele Distriktet fra *Nunarsuak* og Nord efter til Forbjerget *Kutsigsormiut* paa 63° 7' N. Br. faaet sit Navn. Navnet *Umanak*, dette meget hyppigt brugte grønlandske Stednavn, tilkommer egentlig kun den 2200 Fod høje, bratte Fjeldmasse, der danner den sydlige Del af den lange, smalle østlige Arm af Griffenfelds Ø. Den øvrige temmelig lave og kullede Del af Øen har sine egne Navne, saaledes den nordlige Del *Takisok* og den vestlige Del *Kapitak*. Lige ved Foden af *Umanak*-Fjeldet ligger Bopladsen, der bruges baade til Vinter- og Sommerplads af *Umanak*-Distriktets Beboere, der som Regel udgjør 1 à 2 større Familier. Hele det lille Archipelag: *Umanak*-Øen med de Syd for liggende Smaaøer, den høje, bratte Ø

Umanarsuk (se Fig. 15) og *Sanerkat* mellem denne og *Kapitak*, danner et udmærket aflukket lille Farvand.

Fastlandet indenfor Griffenfelds Ø er ligesom sydligere højt, takket og temmelig snefrit, men rigt paa mindre Indskæringer og lokale Isbræer. Lige Nord for Øen gaar den 6 Mil dybe af vilde, skønne Fjeldpartier omgivne *Umanak*- eller *Sehesteds-Fjord* VNV. ind.

Den ydre Del af Fjorden er paa Sydsiden temmelig gold og bræfuld; $\frac{1}{2}$ Mil indenfor Munden gaar en mindre Indskæring ind, og i Flugt med denne skal efter Østlændingenes Sigende være

Fig. 15. *Umanarsuak*, seet fra *Umanak*. (Efter Fotograf.)

et godt Overbærersted eller om Vinteren god Slædevej Syd efter indenom de høje Kystfjelde, der begrænde *Ikerasak*. Overbærerstedet skal føre til Bugten *Amitsuarsuk* indenfor *Umanarsuk*, og da *Ikerasak* meget let spærres af opskruet Storis, har denne Vej sikkert stor Betydning for Beboerne, naar de have været paa Fangst i *Umanak*-Fjorden. Teltpladser mangle næsten fuldstændigt baade paa Syd- og Nordsiden af den ydre Del af Fjorden, thi Fjeldene falde temmelig brat ned mod Vandet. Fjeldene paa Nordsiden have ellers en rigere Plantevæxt end paa Sydsiden, og navnlig omtrent halvtredie Mil indenfor Mun-

dingen, hvor Fjorden afsætter Forgreninger baade paa Nord- og Sydsiden, gjør denne Forskjel sig gjældende. Den sydlige Forgrening, *Sikuijuitsoh* (det Sted, hvor der altid er Isdække), er omgivet af sne- og isklædte Fjeldmasser og 2 anelige Bræer udmunde i den; den nordlige, *Agnat*, og dennes videre Forgrening *Tasiusak* mangle ikke alene de sneklædte Omgivelser, men man finder endog en yppig Vegetation af Græs, Smaa-blomster, Lyng, Pilekrat o. s. v. langs dens Kyster.

Paa en flad Tange ved Mundingen af *Agnat* ligger Teltpladsen *Igdluwigkat*, hvor friske Teltringe og Kjødgrave vidne om, at *Umanak's* Beboere have deres Tilhold her, naar de færdes paa Fangst i *Umanak*-Fjorden.

Paa Nordsiden af *Agnat* gaar en dyb, frodig, fuldstændig parabolisk Dal ind mellem 2 Kjæder af 5000 Fod høje, spidse Fjelde. En mægtig brusende Elv udstrømmer fra en Sø en Mils Vej inde i Dalen. I sit Løb danner den flere Steder ret anelige Vandfald; ved sin Munding gjennembryder den en 20 Fod høj, temmelig bred Morænevoid og danner ved den Mængde Ler og Slam, som den fører med sig, et stort Delta udenfor Dalen.

Selve Fjorden har imidlertid fortsat sit Løb indefter i Landet i NNV.-lig Retning og er paa Vestsiden begrændset af det højeste Fjeldparti mellem *Kutsigsormiut* og den sydligste *Kangerdlugsuatsiak* (Lindenows-Fjorden). Fjeldpartiet har en Udstrækning af 3 Mil, og paa denne Strækning rager en halv Snes Toppe op til omkring 5000 Fod, medens en enkelt Top naaer 6600 Fod. Saa godt som alle Fjeldtoppene ere klædte af evig Is, og stejle Bræer skyde ned mellem dem. Østsiden af det Inderste af Fjorden er mindre bjergfuld men ligesaa isklædt, og bag en stor Bræ, der danner Afslutningen af Fjorden, seer man Indlandsisen hæve sig indefter.

I *Umanak*-Fjorden naaede den sydlige Afdeling af Expeditionen sit nordligste Punkt.

Det vil af ovenstaaende geografiske Bemærkninger til Strækningen *Iluilek—Umanak* tilstrækkelig fremgaa, hvilken overordentlig fremtrædende Rolle Landisen, Havisen og den evige Sne spille i Kystens hele Physiognomi. Naar jeg dertil skal gjøre nogle Bemærkninger, da er det nærmest for at give et Bidrag til Belysningen af et Spørgsmaal, som tidligere i Hovedsagen kun kunde besvares gjennem Gisninger.

Det har været udtalt som en næsten sikker Formodning, at, om end Østkystens Isbræer leverede store Isfjelde, saa var Produktionen deraf i det Hele mindre end Vestkystens. Man har tildels søgt Beviset herfor i den Omstændighed, at Storisen, som fra Østkysten driver søndenom Cap Farvel op langs Vestkysten, ikke fører synderlig mange Isfjelde med sig, og med det sparsomme Kjendskab, man gennem Graah's Rejse langs den yderste Kystlinie havde til Østkysten, maatte det Bevis vel ogsaa nogenlunde kunne passere. Efter de nu foreliggende Undersøgelser maa denne Antagelse imidlertid ansees for at være urigtig, ialtfald for den Del af Østkysten, som er berejst af Expeditionen, altsaa op til 66° N. Br.; muligvis vil man højere oppe paa Kysten, paa de Bredegrader, hvorunder Vestkystens egentlige Isstrømme udmunde, finde den gamle Antagelse konstateret; men sammenlignes Isforholdene paa Østkysten Syd for 66° N. Br. med dem paa den tilsvarende Del af Vestkysten, da viser Forskjellen sig saa slaaende, at der ingen Tvivl kan være om, fra hvilken Side af Sydgrønland den meste Landis afgives.

Syd for 66° N. Br. udmunde paa Vestkysten ialt 21 Isbræer, af hvilke ingen regnes til 1ste Klasse Isstrømme, og adskillige ere saa smaa, at de kun kunne sammenlignes med de ubetydeligste af Østkystens. Paa Østkysten udmunde alene Syd for *Kutsugsormiut* paa $63^{\circ} 7'$ N. Br., altsaa paa den halve Strækning, 60 til 70 Bræer med en Brede af $\frac{1}{4}$ Mil og derover, og mindst 100 Bræer, som i disse Omgivelser kaldes smaa, men som imod de mindre Bræer paa Vestkysten maa

regnes for ret anselige. Af disse Bræer kunne henved Halvdelen siges at staa i direkte Forbindelse med Indlandsisen¹⁾ og afgive Isfjelde, om end kun af Middelstørrelse, c. 100 Fod høje over Havet. Gaar man op til 66° N. Br., vil man, i Modsætning til Vestkystens Mangel paa 1ste Klasses Isstrømme, paa Østkysten finde: *Sermilik*, *Ikersuak*, *Pikiutdlek*, *Igdoluarsuk*, *Tingmiarmiut* og *Anoritok*, Isstrømme, der efter Østlændingenes Udsigende og vore egne Undersøgelser alle afgive store Isfjelde. Selvfølgelig er det ikke Isbræernes Antal og Brede, der alene afgiver et Maal for den Kraft, hvormed Indlandsisen skyder ud, men fortrinsvis deres samlede Bevægelseshastighed og Mægtighed. Til Maal herfor maa vel nærmest kunne tjene Mængden og Størrelsen af de Isfjelde, man møder, og det er saa langt fra, at man ikke langs Østkysten træffer mange Isfjelde, at man tværtimod saa godt som overalt, men altid inde under Kysten og i Fjordmundingerne, har Isfjelde omkring sig, og ofte roer man endog som i sande Skjærgaarde af dem. De største flydende Isfjelde, man træffer, er mellem 2 og 300 Fod høje over Havet; det største, jeg havde Lejlighed til at maale, var imidlertid kun 193 Fod over Havet men havde dog et totalt Rumindhold af c. 200 Millioner Kubikfod.

Naar man ikke desto mindre har gjort den lagttagelse, at Storisen, der kommer omkring Cap Farvel, ikke fører mange Isfjelde med sig, er Grunden dertil den, at de allerfleste af Østkystens Isfjelde aldrig naae Vestkysten, men gaa tilgrunde tæt

---

¹⁾ Det havde ved ovenanførte Optælling af Bræerne Syd for *Umanak*-Fjorden eller paa den Strækning, jeg har berejst, maaske været mere korrekt kun at anføre Bræerne Nord for *Iluilek*, da Indlandsisen jo egentlig først begynder her. Gjør man det, udgjør Antallet af middelstore Bræer, der staa i Forbindelse med Indlandtisen, omtrent 50.

Da Udtrykket «Bræ» er temmelig vagt, maa man ved en saadan Optælling være lidt varsom ved Valget af, hvad man regner med til Bræer, og ikke tælle for meget efter Kaartet. Flere Bræer, der paa Kaartet se temmelig store ud, men i Virkeligheden kun have ringe Mægtighed, ere derfor ikke regnede med.

ved deres Fødesteder. Erindrer man, hvorledes Storisen optræder under Østkysten, hvordan den i den største Del af Aaret ligger som en Mur op af Kysten og spærrer enhver Udvej, idet de aldeles overvejende NO.-lige Vinde presse den, og Alt indenfor den, ind paa Kysten, da kan man ikke undres over, at kun faa Isfjelde slippe ud fra Kysten. Naar først Eftersommeren kommer og Storisen gaar fra Land, saa ere Isfjeldene imidlertid drevne saa fast paa Grund under Land, at de blive staaende der, indtil Afsmeltning forstyrrer deres Ligevægt, og en Kæntring gjør Ende paa deres Tilværelse som Isfjelde. I Løbet af faa Minutter forvandles de derved til de udstrakte Marker af tæt, skarp Smaais, der ofte milevidt, navnlig i Eftersommeren, omgive Østgrønlands Kyster og ere saa generende for Konebaadsfarten.

Fig. 16. Landet Syd for *Pikiutdlek* (Kjøge Bugt).

Fra Umanak til Dannebrog's Ø.

Kagsortok, i hvis Indre der udmunder en kalvende Bræ, danner en Sidearm til *Umanak*-Fjorden (Sehested's-Fjord) ved dennes Munding og gaar NV. paa ind i Landet. Et Sund, *Ikerarsarsuk*, gaar herfra Øst efter og afskærer Øen *Uvivak* (der af Graah kaldtes *Ausivikasik*) fra Fastlandet. *Kagsortok* og *Ikerarsarsuk* ere tildels begrændsede af høje, stejle Fjelde. I Sundet findes en Bredning, hvor der endnu laa Vinteris i August Maaned, dog ikke fast til Landet, men saaledes, at man kunde komme frem med Baade langs Kysten. Paa den nordre Side af denne Bredning strækker en Bræ sig ned til Havet. Udfor den søndre Side af Sundets Munding ligger en Del lave, ret frodig bevoxede Øer, hvorpaa der findes flere Hustomter ved *Iluglermiut*. Ved selve *Kagsortok* findes ogsaa en enkelt Hustomt liggende paa Øen *Uvivak*. Denne Ø er ikke meget høj men gaar imod Øst ud i flere Forbjerge, der kaldes *Kangerajuk*.

Af Strækningen omkring Graah's Vinterkvarter, nemlig mellem Forbjergene *Kutsigsormiut* og *Kangek* (Cap Moltke), som han har berejst adskillige Gange og tildels undersøgt meget nøje, skal jeg kun levere en kort Beskrivelse, idet jeg forøvrigt maa henvise til Graah's Beretninger. Kaartet er for denne Egns Vedkommende i Hovedsagen støttet paa Graah's, idet jeg kun har rejst forbi denne Strækning

og derfor kun har et Par Maalinger fra saa ringe Højde over Havet, at Afstandsbestemmelse ved Depressionsvinkel ikke har kunnet benyttes. Denne Egn kaldes under eet Navn *Akorninarmiut*.

Landet er meget indskaaret af tildels dybe Fjorde, i hvis Indre man seer 5 til 6000 Fod høje Fjelde, der udmærke sig ved deres vilde Skjønhed og som ere omgivne af Bræer. Mange Øer ligge tæt ind til Kysten, og de fleste af disse ere, ligesom det nærmeste Fastland, forholdsvis lave og afrundede. Der findes dog enkelte høje, stejle Øer, blandt hvilke særlig den af Graah opkaldte store Ø, Skjoldungen, udmærker sig. Den er meget sneklædt og har mange bratte, skarptkantede Fjelde, der omtrent ere 2500 Fod høje, og imellem hvilke der findes mange smaa Bræer. De lavere Øer ere tildels frodigt bevoxede, og her sees ogsaa mange gamle Husruiner. Ved *Puttlek* siger man skal findes en Bjørnefælde, men ingen har seet den og kan sige bestemt, hvor den er. I denne Egn vare to Huse beboede i Vinteren 1884—85, nemlig ved Graah's Vinterkvarter, som kaldes *Imarsivik* (Navnet *Nukarfik* kjendtes ikke) og *Orkua* paa Sydsiden af det høje Fjeld, *Kiasisak*. Beboerne stode i Telt paa en Ø, *Singiartuarfik*, i Munden af Sundet, der gaar ind til *Ekalumiut*.

Nord for det bratte, 1470 Fod høje Cap Moltke ligger kun enkelte smaa og spredte Øer udfor Fastlandet, som herfra fortsættes Nord efter uden at være afbrudt af Indskæringer. Mellem Cap Moltke og *Kangerdlugsuak* (Bernstorff's Fjord) stiger Fastlandet temmelig jævnt op til 3—4000 Fod høje, spidse Fjelde, mellem hvilke der findes store, snedækkede Partier og Bræer. Denne Egn tilligemed de udenforliggende, lave Øer kaldes i Almindelighed med eet Navn *Igdloluarsuk*. Dette er den nordligste Strækning, som beboes af de sydligere Østlændinge. Overvintringsstedet ligger paa en Ø tæt ved den sydlige Munding af Fjorden, medens Folkene om Sommeren

staa i Telt paa Øerne *Kemisarak* og *Kekertarsuak*. Ikke alene om Sommeren, men ogsaa om Vinteren er der ofte Forbindelse mellem Beboerne af *Orkua* og *Igdloluarsuk*, og paa sidstnævnte Aarstid skeer det ad en Slædevej, der fører bag om Cap Moltke. Denne Egn er bekjendt for at være den bedste for Bjørnefangst. Ogsaa her skal findes en aldeles sammenstyrtet Bjørnefælde. Fjorden ved *Igdloluarsuk* er omgivet af mange høje, spidse, snedækkede Fjelde og producerer mange store Isfjelde. Om Vinteren kalve Bræerne ikke, saa at Fjorden tildækkes med Vinteris; men om Foraaret begynder store Kalvninger, som opfyldte hele Egnen med Isfjelde. Fra *Igdloluarsuk* antager Landet atter det øde, isdækkede Udseende ligesom Landet Syd for *Tingmiarmiut*-Egnen. Indlandsisen strækker sig helt ud til Havet, kun efterladende mindre Partier af Kystfjelde. Paa Nordsiden af Fjorden ved *Igdloluarsuk* ligger det kjendelige, 1945 Fod høje Fjeld, *Kokajatok* og det 1490 Fod høje Cap *Møsting*, paa hvilket der staar en lille Varde. Indenfor disse Fjelde findes store Bræer, og Fjeldtoppene, der rage op over Isen, ere indtil 3000 Fod høje.

Paa hele Strækningen fra *Igdloluarsuk* til *Umivik* (Gyldenløve's-Fjord) træder store Bræer umiddelbart ud til Havet. Paa den sydligste Del, nemlig til *Tingmiartalik*, afbrydes det bratte Forland af mange brede, men ikke høje Bræer, der tæt bagved forene sig til en sammenhængende Ismasse, som hæver sig henimod høje, spidse og takkede Fjeldpartier og Nunataker. Blandt de bratte golde Næs, som gaa ud til Havet, skal jeg kun nævne *Ekalugtusak*, der udmærker sig ved sine dristige, stejle Former. Landet omkring Krumpens Fjord er dækket af Sne og Is, som ligger i Høje og Dale, hvorimellem der findes snefri Fjeldpartier og i hvis Baggrund man seer høje Fjelde.

Paa Fastlandet ligeoverfor de nøgne Øer, der kaldes *Tingmiartalik*, ligger umiddelbart ved Havet flere Fjelde, af hvilke det kjendeligste hedder *Pingasukajit*, er 1800 Fod højt og

Cap Mösting   Ekalugtusak   Pingasukajit   Kangerajuk   Upernagsivik

Kangerajup - apusinia (Colberger Heide) seet fra Toppen af Kulusuk (Gerners Ø) ved Umivik
 efter Skizze af H. Knutsen.

H. Beugh. L. S.   Tautsukajik   Kalerajuek (Cap Kong Fr. III)   Kulusuk   Naujanguit (Cap Dan)

Cap Dan seet fra vort Overvintringssted Tasiusarsik - kitdlek
 (efter Skizze, ved Hjælp af Camera clara) af H. Knutsen.

har tre runde Toppe. Det er til dette Sted, at Danell henlægger Herjulfsnæs¹⁾.

Nord for *Tingmiartalik* strækker sig den af Graah benævnte Bræ: Colberger-Heide (*Kangerajup apusinia*) op til og ind i Gyldenløve's-Fjord (se Tav. XII.) Kun paa enkelte Steder afbrydes den af nogle Fjelde eller Nunataker; men som kalvende Bræ er den højst ubetydelig. Bræens Ende er lav, brat og fuld af Revner, og mange Steder kommer den faste Klippe tilsyne under den lodrette Bræ. Den har saa godt som intet Opland, men hæver sig temmelig stejlt til snebedækkede Fjeldpartier, der ligge tæt indenfor Kysten og som overalt begrænse Bræen. Disse Fjelde ere tildels skarpe og takkede, og ligge i lange Fjeldrækker. Først i det Indre af *Umivip kangerdlua* (Gyldenløve's-Fjord) sees Indlandets Is hæve sig bagved Fjeldene.

Umivip kangerdlua er delt i to Arme af store Øer. Saa-vel paa Fastlandet som paa Øerne findes mange store Bræer, men alligevel kommer der kun lidt Kalvis ud af Fjorden. Medens Sydsiden danner en Fortsættelse af Colberger-Heide, indenfor hvilken man seer flere 3000 Fod høje, spidse Nunataker, er den ydre Del af Nordsiden forholdsvis lav og bølgeformet, men fuldstændig dækket under Sne og Is, og kun enkelte Steder kommer Klippen tilsyne. Det eneste Fjeld paa denne Strækning er det 2450 Fod høje, særdeles kjendelige Fjeld, *Kiatak*. (Tav. XIII). Længere inde i Fjorden ligger paa Nordsiden et højere og ligeledes meget kjendeligt Fjeld, der hedder *Katak*, og som omtrent er 3700 Fod højt. Efter Sigende ligger der i det Indre af Fjorden som oftest Vinteris, som forhindrer, at man kan komme ind til dens Bund. Ved dens nordre Munding ligger en Mængde større og mindre Øer, af hvilke den største og kjendeligste hedder *Kulusuk*. Paa dennes 1165 Fod høje Top stod en lille Varde, som sikkert har været bygget af Grøn-

¹⁾ Udtog af Christian Lunds Indberetning til Kong Friderich den 3die, ved John Erichsen. Kjøbenhavn 1787.

lændere. Vi istandsatte og forbedrede den. Fjordens Længde og øvrige Forhold er alene bestemt ved Depressionsvinkler fra dette Punkt, hvorefter Bugterne paa Fjordens Nordside ere skizzerede efter Østlændingenes Tegninger.

Naar Folk fra *Angmagsaläk*-Egnen rejser til *Igdlotuarsuk* for at handle, overvintre de ofte i denne Egn, som kaldes *Umivik*. Fangsten skal her være fortrinlig. De vigtigste Huspladser ere: *Utermiut*, *Patuterajuut*, *Kiatak* og *Itivsak*. Ved *Utermiut* overvintrede i 1884—85 tre Konebaadsbesætninger fra *Sermilik*.

Fjorden *Kagsortok*, som tæt Nord for *Umivik* gaar ind i Landet, er overalt omgivet af Is og Sne, som ofte opfylder den med Kalvismasser.

Fig. 17. *Anikitsok* og «Hvidsadlen», set fra *Putulik*. (Dagbogs-Skizze).

Cap Løvenørn er et 920 Fod højt, uanseligt Forbjerg, der er karakteristisk ved sin lyse Farve, og er gjennemsat af mange mørke Gange. Det ligger aldeles isoleret, paa alle Sider begrændset af lave Ismasser. Paa Strækningen herfra til *Pikiutdlek* træder Indlandsisen saa godt som overalt ud til Havet, hvor den kun efterlader enkelte lave Næs, og hvorfra den hæver sig jævnt. Paa Næsset *Pamiagdulusak* og paa flere Smaaøer findes gamle Teltpladser. Selv paa denne ugjæstfri Kyst har Folk overvintret, nemlig ved *Ukivtrajuk*. Rejsende ere blevne overraskede af Vinteren paa dette Sted uden at de have kunnet komme til en bedre Egn. De have da bygget et Hus af Sten, som de derefter have tættet ved at opkaste Sne omkring. Flere andre Steder paa den øde Strækning mellem *Umivik* og de frodigere Egne længere Nord paa findes lignende Huse. Noget inde

Kiatak-Fjeld ved Umivik.

Kingorsuak i Angmagsalik-Fjord.

(H. Knutsen phot.)

i Isen ligger Fjeldtoppe, som rage højt op over den. Den højeste og kjendeligste af disse, er den 3850 Fod høje *Anikitsok*, hvilken vi allerede havde seet fra Cap Møsting. Et 3540 Fod højt Fjeld tæt Nord for den er aldeles dækket med Sne og har Sadelform (se Fig. 17). Jeg er af Museumsassistent Steenstrup blevet gjort opmærksom paa, at der i Biskop Thorlacius' Udgave af Bjørn Jonssen af Skardsaa's Grønlandsbeskrivelse i Gl. kgl. Sml. Fol. 997 findes en Toning af Danells' «Hvidsadel»¹⁾ (se Fig. 18). Da denne ligner det omtalte, sadelformede Fjeld, ligesom ogsaa den Pejling, der staar nedenunder, nemlig Vest, passer til den Retning, hvori Danell maatte have seet dette Fjeld efter hans daværende Plads, fore-

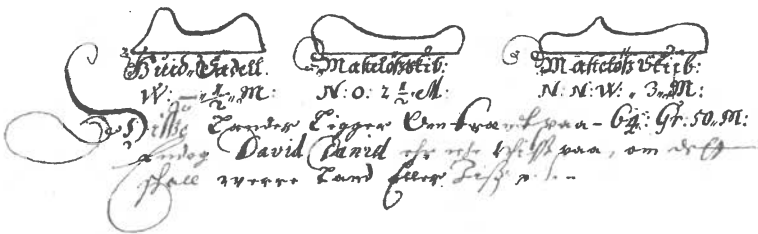

Fig. 18. Danell's «Hvidsadel» og «Masteløst Skib», af Thorlacius.

kommer det mig ikke umuligt, at det er dette, han har ment at give dette Navn og ikke den Ø, som Graah har betegnet; thi denne, *Takisek*, udmærker sig hverken ved sin Form, Højde eller Snebedækning. Hvor ubestemt saavel denne Ø som Danell's andre Øer er, sees bedst af, at Thorlacius under Toningen har skrevet: «Disse Lande ligge omtrent paa 64° 50'. Endog David Danell er ikke vis paa, om det skal være Land eller Is». Paa nogle Kaart i Johannes Mejer's Kaartsamling (se

¹⁾ Tegningerne og Haandskriften er af Thorlacius, dateret 1669 og som denne siger: udskrevet af David Daniel's Journal over hans Grønlands-Rejser 1652 og 1653. (Se Steenstrup: Om Østerbygden, S. 15, Anm. 2.)

Tavle 5 og 6), hvorpaa Danell's Route og Isgrændsen langs Grønlands Kyst er aflagt, findes ingen Øer, hvorimod Navnet «Hvidsadel» staar paa det Sted af Routen, hvor Danell er længst vester paa Landet paa denne Brede, og synes derfor snarest at skulle betegne Pladsen, hvorfra den Toning og Pejling er taget, som vi nu kun kjende fra Thorlacius' Kaartsamling.

Pikiutdlip ikera der af Graah kaldtes Kjøge Bugt, er saa godt som overalt omgiven af Is, der jævnt hæver sig op til den dækkende Indlandsis (se Træsnit S. 196). Denne Fjord afgiver mange Isfjelde, som man træffer langs hele Kysten ned til den tidligere omtalte Isfjord ved *Igdloharsuk*. Paa dens Sydside ligger meget snedækkede Fjeldpartier. Egnen heromkring kaldes for *Pikiutdlek* og besøges undertiden af Angmagalikkerne, som endog af og til overvintre her. Paa *Nunarsik* (Sneedorff's Ø) sees derfor en Husruin, medens der mange Steder er Teltpladser, hvor Grønlænderne have staaet paa Fangst. Øen *Akitsek* har Navn efter den fortrinlige Vægsten, som man tidligere har faaet her fra; men nu er Vægstensbruddet efter Sigende dækket med Sand.

Fra *Pikiutdlek* til *Kivdlak* (Dannebrogs Ø) er det Indre af Landet fuldstændig dækket under Isen. Kun mellem de store Bræer findes en smal isfri Bræmme langs med Kysten. Denne bestaar paa nogle Steder af jævntstigende Klippe, paa andre Steder af lave Tanger, men saa godt som overalt har Landet afrundede Former og er meget snedækket. Undtagelser fra de lave afrundede Former findes kun ved den 1750 Fod høje *Nunatak*, den nordlige Fjordside af *Kardlit ikera* og den 1310 Fod høje Halvø, *Tornarsik*, der af Graah kaldtes: Cap Gudbrand Torlakshen. *Nunatak* staar med en aldeles brat Skrænt ud mod Havet, begrændses ellers af Isen, som hæver sig jævnt indefter, og er derfor meget kjendelig paa lange Afstande. Fra dens Top kunde man ikke se andre Nunataker indenfor Kystbræmmen, skjøndt Isen ikke syntes at stige til nogen betydelig Højde indefter. *Nunatak* kaldtes af Graah for Capo

de Kong Friderik III., fordi han antog dette for Fjeldet, som Danell havde døbt ved dette Navn. Jeg skal senere omtale, hvorfor jeg ikke kan være enig med Graah heri.

Nordsiden af *Kardlit iker*a er ligeledes en brat Fjeldskrænt, som paa lang Afstand toner sig tydelig paa den hvide Isflade. I dens Fortsættelse ind i Landet ligger en 2370 Fod høj Istop, der hæver sig over al den omgivende Is. I Bunden af denne Fjord ligger en bred Bræ, men som kun afgiver mindre Kalvis.

Alle Øerne udfor den her omtalte Strækning, «Graahs Øer», ere forholdsviis lave og afrundede. De højeste af disse ere: *Kardlit* (Hornemanns' Ø), der er 1160 Fod høj og Øen mellem Cap Gudbrand og Dannebrog's Ø, der er 950 Fod høj. Paa denne Ø findes Husruiner ved *Igdliit*. Ligeledes findes der en Husruin paa Dannebrog's Ø ved *Itugtuluk*, men denne er bygget uden Anvendelse af Græstørv, ligesom den, der er omtalt ved *Ukivirajuk*.

Dannebrog's Øen, der af Østlændingene kaldes *Kivdlak*, er meget indskaaret men ikke høj. Dens sydlige Næs er brat, og tæt ved dette findes gode Teltpladser, som anvendes, naar den store Isfjord, *Ikersuak*, ikke kan passeres. Paa den nordøstlige, 690 Fod høje Halvø af denne Ø staar Graah's smukke, 3 Alen høje Varde, som er synlig paa lang Afstand. Endnu den 25de August 1884 spærrede Vinterisen Sundet mellem Dannebrog's Ø og Fastlandet, ligesom ogsaa Løbene indenom flere af de andre Øer. Selv i de mere aabne Farvande som imellem *Pamiagdlikajik* og *Kardlit* laa store, sammenhængende Marker Vinteris endnu den 18de August.

Som tidligere omtalt, have Østlændingene dog erklæret, at Isforholdene i 1884 vare særlig ugunstige og at de aldrig tidligere have oplevet, at Vinterisen saa sent paa Aaret har spærret Vejen. I 1885 brød Isen mellem Yderøerne allerede op i Begyndelsen af Juli.

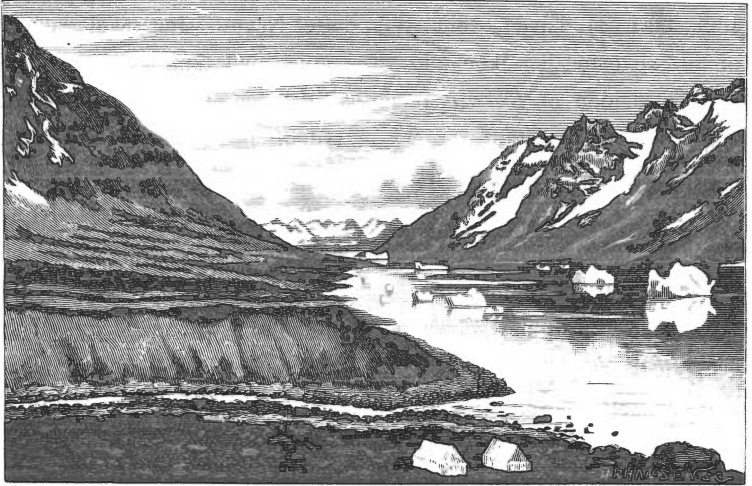

Fig. 19. Sundet *Ikatek*. I Baggrunden sees Fjeldene paa Østsiden af *Sermiligak*.
(Tegnet af Th. Groth efter Fotograf.)

Fra Dannebrog's Ø til Sermiligak. Kong Christian den IX.'s Land.

Øst for Dannebrog's Ø ligger den mægtige Isfjord, *Ikersuak*, i hvilken tre store Bræer udmunde (se Træsnit S. 81). Den er saa godt som altid opfyldt af Kalvis i alle Størrelser, fra mægtige Fjelde til smaat Kvas, og den betragtes som den farligste Isfjord paa hele Kysten. Mange store Isfjeldé staa paa Grund i Munden af Fjorden og danne en Bariere for den indenfor liggende Kalvis, der saasart Vejret er stille, fryser sammen, saa at det ofte i lange Tider kan være umuligt at passere denne Strækning. Som bekjendt var det her, at Graah blev nødt til at vende om, efterat Isen i tre Uger havde lagt uovervindelige Hindringer ivejen for videre Fremtrængen.

Saasart man har passeret *Ikersuak*, antager Landet en mere tiltalende Karakter. Der findes en stor Mængde Øer paa Strækningen herfra til *Nukajik*. De have alle afrundede Former, ere

lave samt forholdsvis frodige, og adskilles ved smalle Sunde. Indenfor disse Øer ligger en smal Landbræmme mellem Fastlandets Is og Havet. Et enkelt Sted træder Isen tæt ud til Vandet, men skilles dog derfra ved en Endemoræne og en ganske smal Strimmel Land. Til denne Egn, der kaldes *Inigsalik*, rejse Angmagsalikerne meget hyppigt paa Grund af den gode Fangst, og opholde sig der saavel Sommer som Vinter. Huse, som fornylig have været beboede, saaes ved *Inigsalik* og *Nukunia*, og gode Teltpladser saaes mange Steder. I det aabne Farvand, der kaldes *Usugtusok*, mellem *Sujunikajik* og *Orsuviagsuak*, brød Vinterisen op i Begyndelsen af Juli Maaned 1885.

Strax Øst for *Inigsalik* forandrer Fastlandet fuldstændigt Karakter. Indlandsisen træder tilbage fra Kysten og giver Plads for høje, tildels vildt forrevne Fjelde, mellem hvilke der findes frodigt bevoxede Dalstrøg og Kløfter. I saadanne Dalstrøg ligger der gamle Hustomter ved *Narsarsik* og *Ilarkat*.

Mellem *Nukajik* og det smukke, iøjnefaldende, over 3000 Fod høje Fjeld, *Karusuernernek*, der af Graah kaldtes Cap Tycho Brahe, findes to større Indskæringer, der adskilles fra hinanden ved en lav Tange. Indenfor disse Indskæringer sees høje, smukke Fjelde og mindre Bræer.

Øst for Forbjerget *Karusuernernek* gaar den store Isfjord, *Sermilik*, ind i Landet. Mellem de Tøninger, Egede og Rothe¹⁾ have tagne fra Østkysten af Grønland, findes en, hvorpaa der er en Fjord. Saavel Bredden af Skibets Plads, som Pejlingerne af Fjorden og Landet til begge Sider af denne, stemmer med, at denne Fjord er *Sermilik*. Graah har kaldt den lille Fjord Vest for Cap Tycho Brahe for Egede- og Rothe's-Fjord, men dette Navn maa altsaa tildeles *Sermilik*. Denne Fjords Hovedretning er N. t. O. $\frac{1}{4}$ O. Den er femten Mil lang og meget bred; bredere i det indre end i det ydre, og

¹⁾ Egede: Reisebeskrivelse til Øster-Grønlands Opdagelse, foretaget i Aarene 1786 og 1787. Kjøbenhavn 1789.

har mange fremspringende Pynter paa begge Sider. Efter ovennævnte Hovedretning af Fjorden, deler den sig i to Arme, i hvilke der udmunder kalvende Bræer. Bræen i den østre Arm kommer ud igjennem et stort Dalstrøg, men leverer efter Sigende kun smaat, meget snavset Kalvis, der i Almindelighed er smeltet, inden det er kommet helt ud til Munden af Fjorden. Igjennem dette Dalstrøg kan man se Fjeldene i det Indre af *Kangerdlugsuatsiak*. Man siger, at denne Arm tidligere skal have staaet i Forbindelse med *Sermiligak*-Fjorden, men at Sundet nu er blevet stoppet af Bræen. Den mægtige Bræ i den vestre Arm kommer umiddelbart fra selve Indlandsisen, der hæver sig til en betydelig Højde og begrænder Horisonten saa langt, som man kan se. Denne Bræ producerer store Mængder af Isfjelde og Kalvis; thi den kalver hele Aaret rundt og kan fylde hele den inderste Halvdel af Fjorden med Kalvis. Man siger, at denne Fjordarm altid er pakket fuld af Is, saa at Ingen nogensinde har været inde ved Bunden. Det længste Folk har været inde i Fjorden er ved Øen *Amagak* og den ligeoverfor liggende Halvø paa Vestsiden, *Akiliarisek*. Skjøndt Bræen er meget høj, veed man dog ligeledes her at fortælle om, hvorledes den i gamle Dage har dannet et Sund, der gik gjennem Landet ud til Vestkysten. Jeg har kun været inde i *Sermilik* indtil *Isi* paa $65^{\circ} 58'$ Brede; men fra *Angmagsalik*-Fjordens inderste Del har jeg fra et 1890 Fod højt Maalepunkt paa $66^{\circ} 8' N.$ Brede maalt Depressionsvinkler til det Indre af Fjorden og derimellem omtrent til det inderste af Fjordens vestre Arm. Detailtegningen af det Indre er derimod optaget efter Østlændingenes Tegninger

Den yderste Del af Fjordens Vestsider er høj og fjeldrig indtil indenfor den store Ø, *Kekertarsuatsiak*. Paa denne Strækning ligge de mellem 3 og 4000 Fod høje Fjelde: *Karusuermek*, *Augpalartorsuit* og *Perserajik*. De to førstnævnte ere adskilte ved en lav Tange, der hedder *Torsukatak*. Naar Folk om Vinteren rejse fra *Sermilik* til *Inigsalik*, gaar Vejen over

denne Tange. Nord for *Augpalartorsuit* gaar en laxerig Fjord ved Navn *Kaporniakat* ind i Landet. Bag Øen *Kekertarsuatsiak* kommer en bred, men ikke kalvende Bræ ned til Vandet, og Nord herfor er Landet mindre højt, afrundet og meget sneklædt. Indlandsisen ligger tæt ved Kysten og træder i et Par Bugter helt ud i Vandet, men uden at kalve. Mellem de to Arme i Fjordbunden sees 1500 Fod høje, temmelig flade og snebelagte Fjelde med bratte Sider, bag hvilke Indlandsisen jævnt hæver sig til en betydelig Højde. Man siger, at Fjordsiden her er saa brat og kløftet, at det er umuligt at lande endog med Kajak. Ligeledes er Øen *Amagak* meget vanskelig at lande paa.

I den inderste Del af Fjordens østre Bred sees de over 6000 Fod høje, spidse Fjelde, der ligge omkring *Angmagsalik*-Fjordens Bund, medens den øvrige Del af denne Fjordbred er omgivet af temmelig lave, afrundede og lidet sneklædte Fjelde. Et stort Sund, *Ikerasarsuak*, forbinder Fjordene *Sermilik* og *Angmagsalik*. Det begrænses af høje, spidse Fjelde, som dels gaa brat ned til Vandet, dels efterlade ved dette jævnt stigende Stenpartier, og flere Bræer gaa helt ned til Sundet, men kalve ikke. Tæt ved Sundets Udløb i *Sermilik* gjør det et Knæk; men Tangen, der derved spærrer for Hovedretningen af Sundet, er lav og afrundet. Ved Knækket ligger en stor Bræ, der ved en smal Sandslette skilles fra Sundet, og lige Vest herfor knejser det høje, pyramidalske Fjeld, *Neriniartuarak*, der er det vestligste høje Fjeld paa Sundets Nordside, saa at man fra *Angmagsalik*-Fjorden kan se tværs igjennem Sundet til de afrundede Fjelde paa *Sermilik*-Fjordens Vestside, bag hvilke man seer Indlandsisen hæve sig.

Paa Strækningen udenfor *Ikerasarsuak* ligge Fjordens beboede Huspladser, tildels paa smaa Øer, af hvilke der findes en Mængde liggende tæt inde ved Fjordens Bred. I 1884—85 vare fire Steder beboede, nemlig *Sivinganarsik*, *Ikatek*, *Sivinganek* og *Akerninak* med ialt 174 Beboere. Om Vinteren staa disse i Forbindelse med *Angmagsalik* ved en Vej, der gaar Nord

om det 3275 Fod høje, lange og bratte *Ungutok*-Fjeld. Nord for denne Overgang findes en Bræ, der omgiver den over 3000 Fod høje Nunatak *Midluakat* og gaar ned til Vandfladen. Der findes mange Teltpladser og gamle Hustomter ved *Sermilik*, endog saa langt inde i Fjorden som ved *Isi* og *Igdlek*. I det første af disse Huse havde en nulevende Mand boet som ung, og han sagde, at i gamle Dage boede der altid Mennesker saavel der som ved *Igdlek*, fordi der dengang var mange Sæler; men at man nu ikke mere kan bo derinde, fordi Antallet af Sælerne er aftaget saa overordentlig. Der findes gode Laxesteder ved *Kuarmiut* og *Saputit*, foruden det omtalte ved *Kaporniakat*. *Sermilik* er et godt Fangststed, især kommer der om Foraaret mange Narhvaler. I Vinteren 1884—85 var hele Fjorden kun tillagt i 5 Dage paa Grund af det urolige Vejr, der bestandig brød Isen op; men i andre Aar kan Vinterisen blive liggende til langt ind paa Foraaret.

I Kyststrækningen mellem *Sermilik* og *Angmagsalik* sees flere mindre Indskæringer, ved hvilke der findes mange Teltpladser. Vestligst ligger Bugten ved *Naujatalik*, der mod *Sermilik*-Fjorden begrænses af det spidse, takkede, isolerede Fjeld *Kingigtit* og mod Øst af det over 3000 Fod høje, bratte *Ungutok*-Fjeld, der fortsættes helt ud til Havet og ender i et stejlt Forbjerg. Det sydligste, næsten lodretstaaende Forbjerg hedder *Orsuluviak*. Det er dette, der paa Graah's Kaart kaldes Cap Dan, hvilket fremgaar af Graah's Toning og Pejling, der opbevares paa Søkaartarchivet. Efter hans Mening har det været det fjerneste Land, han saae, og han har derfor aflagt det paa Kaartet ved Kystens Omdrejning. De store Øer paa den modsatte Side af *Angmagsalik*-Fjorden har han rigtignok seet, men han har antaget dem for mindre Øer, som laa ham betydeligt nærmere, hvorved de kom til at ligge længere fra Fastlandet. Han kaldte dem Danell's Øer eller Gunbjørns Skjær. De findes imidlertid ikke paa det Sted, hvor han har

anbragt dem, og kunne paa det Sted, de i Virkeligheden ligge, aldeles ikke passe til de af Danell omtalte Øer, som denne jo forøvrigt, efter Thorlacius' Sigende (se Side 201), ikke engang var sikker paa, om det var Øer eller Is. Folkene, der paa «Hansa»-Isflagen drev ned langs Grønlands Østkyst, have allerede gjort opmærksom paa, at disse Øer aldeles ikke fandtes¹⁾.

Jeg har flyttet Navnet Cap Dan fra *Orsulviak* til det sydligste Næs, *Nuajanguit*, af den sydligste store Ø, fordi Graah sikkert har ment at betegne Kystens Omdrejningspynt ved dette Navn. I alle Tilfælde er det dette, som man senere har forstaaet derved, og Øen med det 2040 Fod høje, halvrunde, kjendelige Fjeld, *Kalerajuek*, ligger netop paa dette Sted, og sees paa lang Afstand saavel Vest fra som NO. fra. «Sofia»-Expeditionens Kartograf, Kjellstrøm, har paa sit Kaart over «Konung Oscars Hamn» lagt Cap Dan i ONO. for *Orsulviak*-Pynten og i en Afstand af 7 Kvml. Dette stemmer paa det nærmeste i Retning og Afstand med Fjeldet *Kingigtorsuak* tæt Vest for vort Vinterkvarter. Det synes mig imidlertid urimeligt at kalde dette Fjeld for Cap Dan, da for det første Graah ikke har kunnet se det, og det for det andet ikke ligger ved Kystens Omdrejning. De store Øer Øst for *Angmagsalik*-Fjorden, paa hvilke jeg har anbragt Cap Dan, har den svenske Kartograf ikke tegnet paa sit Orienteringskaart, og da han tillige lægger Cap Dan paa Sydspidsen af en Ø, der kaldes «Konung Christians Ø», har jeg været i Tvivl om, der her ikke forelaa en Misforstaaelse, nemlig at Kartografen paa Kaartet har tegnet *Kingigtorsuak*-Pynten, medens Norden-skiöld ved at give Navnene har tænkt paa den store Ø, som ikke er tegnet af Kartografen, og altsaa paa den samme, hvis Sydspids, jeg mener, bør bære Navnet Cap Dan.

Øst for *Orsulviak* ligger Bugten *Tasiusak*, i hvilken der udmunder 5 laxerige Elve og hvis Bredder har meget frodig

¹⁾ Die zweite deutsche Nordpolarfahrt Bd. I. Side 36.

Vegetation. Den besøges meget hyppig af Beboerne fra *Angmagsalik* paa Grund af den fortrinlige Sælfangst, Laxeelvene og de mange Krækkebær. Her findes flere Hustomter, som have været beboede for c. 30 Aar siden. Det var denne Bugt, Nordenskiöld besøgte med Dampskibet «Sofia» i 1883. Han fandt her en Nordboruin og Varder fra Nordboernes Tid, som jeg hverken har seet eller hørt noget om. Da jeg kun flygtigt har seet ind i *Tasiusak* og ellers har faaet den tegnet af Grønlændere, har jeg paa Kaartet indtegnet Kystens Contourer efter Kjellstrøms Kaart. Da jeg imidlertid ikke har været sikker paa at gjenkjende de opkaldte Fjelde, og da tillige nogle af de vigtigste Navne paa dette Kaart bortfalde af sig selv, — f. Ex. «Konung Christians Ø», der ikke er nogen Ø, «Dicksons Fjord», som kun er en lille Bugt — har jeg ikke anført de mindre vigtige, men kun Navnet paa selve Bugten: Kong Oscars Havn. Tæt Øst for denne Bugt ligger *Sarfakajik*, som ogsaa hyppigt besøges paa Grund af den fortrinlige Sælfangst. I Munden af Bugten holder Strømskæringer som oftest aabne Vaager, hvori Sælerne fanges. Øst for denne ligger Bugten ved *Amitsuarsik*, hvor der ogsaa findes Hustomter og som er et yndet Teltsted om Foraaret. Endelig kommer Bugten *Tasiuarsik*, der ligeledes er et fortrinligt Fangested, i Særdeleshed om Vinteren og Foraaret. Den omgives af høje, meget bratte Fjelde, mellem hvilke der findes flere Bræer, der dog ikke naae ud i Bugten. Ved dens vestlige Næs ligger det 2090 Fod høje Fjeld *Kingigtorsuak*, der er det yderste Fjeld af en meget vildt takket Kjæde, der strækker sig ind i Landet bagved *Sarfakajik* og *Tasiusak*. Tangerne Syd for denne Fjeldrække ere lave og afrundede. Øst for *Tasiuarsik* ligger endelig Bugten ved *Kasigiarmiut*, i hvilken der findes en stor Mængde smaa Øer. Mellem Bunden af de to sidstnævnte Bugter sees et meget kjendeligt, spidst Fjeld, der er 2250 Fod højt; men Øst derfor omgives *Kasigiarmiut* af meget lavt Land. Paa det yderste af Tangen mellem disse to Indskæringer, lige-

overfor *Kingigtorsuak*, ligger vort Vinterkvarter, der kaldes *Tasiusarsik kildlek* (ydre) i Modsætning til Grønlænderbopladsen, der ligger et Kvarters Gang NO. derfor og kaldes *Tasiusarsik kangigdlek* (indre).

Angmagsalik-Fjorden gaar først fire Mil i NNO.-lig Retning, hvorefter den drejer om til NNV. og gaar 5 Mil ind i Landet. Den yderste Del begrænses paa den østlige Side af temmelig store, over 2000 Fod høje Øer, hvis Fjelde ofte ere spidse og skarptkantede. Paa den sydligste af disse Øer ligger det omtalte Fjeld, *Kalerajuek*, der har Navn efter et stort, skaalformet Bræleje paa Vestsiden (Tav. XII.). Danell saae som bekjendt Landet her omkring. Ved Navnet Cap Kong Frederik III. har han ifølge Dagbogen mulig kun villet benævne det yderste høje Land han saae; men da der i Lunds Indberetning nævnes, at det skal ligge paa $65\frac{1}{2}^{\circ}$ Brede, og det paa Mejer's Kaart (Tav. 5) ligger ved Kystens Ombøjning i vestlig Retning, synes det mig, at man maa betegne Fjeldet *Kalerajuek* med dette Navn. Det øvrige af denne Ø er lavere og falder brat af mod Havet imod Syd, hvilket Næs hedder *Naujanguit* og maa betegnes som Cap Dan (se Tav. XII.). De omkringliggende smaa Øer ere lave. Den store Ø lige Nord for er gjennemskaaret af to lave Dalstrøg, som lette Slædeforbindelsen mellem Beboerne ved *Angmagsalik*-Fjordens Munding saavel med *Sermiligak* som med det Indre af Fjorden. Langs den sydlige Side af Dalstrøget, der fører til *Sermiligak*, ligge tre pyramideformede Fjelde, og paa Toppen af det østligste af disse staar en mægtig, obeliskformet Stenblok, som kan sees paa meget lang Afstand, fortoner sig som en Varde og kaldes *Tatsukajik* (det daarlige Menneske).

Paa den vestre Side af Fjorden efterlade Fjeldene mange Steder langsmed Kysten lavere Strækninger med afrundede Former. Her findes det omtalte Sund *Ikerasarsuak* og flere større Bugter, af hvilke *Tasiusak* Syd for *Ikerasarsuak* fortættes af et Dalstrøg, der gaar parallelt med Sundet over mod *Sermilik*.

Den indre Del af *Angmagsalik*-Fjorden forgrener sig i to Arme, der begge ende i kort Afstand fra *Sermilik*. Ved Indløbet til den nordligste af disse Arme gaar en større Bugt, i hvilken der udmunder en Bræ, Nord efter. Paa modsat Side af Fjorden findes en lav Tange ved Navn *Kingak*, fra hvilken Angmagsætfangsten om Foraaret gaar for sig. I Klipperne heromkring findes meget tydelige Skurstriber i Fjordens Retning.

Fra *Kingak* bliver Fjorden meget smal og gaar i lige Linie mellem 3 til 5000 Fod høje, spidse Fjelde omtrent 3 Mil ind i Landet. Mellem Fjeldene langs Fjordens Bredder findes mange mindre Bræer, der ikke naae Vandgangen, men have store Endemoræner, der fortsættes ud i Fjorden, hvor der derfor ofte er grundt Vand. Lige for Fjordens Bund ligger et henved 6000 Fod højt Fjeld, der er delt af en lang parabolisk Dal, som skærer sig et Par tusind Fod ned mellem Toppene og som ligger i Forlængelse af Fjorden (se Tav. XIII.). I det inderste af denne grunder Vandet helt op, saa at den ved Lavvande falder tør paa en Strækning af en Kvartmil. Derfra fortsættes Fjorden af en stor Sandslette, som gaar ind til Bundfjeldets Fod. Denne Egn kaldes *Kingorsuak* og omgives af et storartet, vildt Fjeldlandskab med flere over 6000 Fod høje Fjelde, der i malerisk Skjønhed staa over, hvad jeg har seet andre Steder. Mange Bræer sno sig mellem Fjeldene, men naae ikke ned til Fjorden, og Afløbet fra dem samles i en Elv, der gennemstrømmer Sandsletten. Et stort Dalstrøg fører Vest efter til *Sermilik*, og i dette ligge to større Søer, der have Afløb til begge Sider. Igjennem denne Dal er der undertiden Slædeforbindelse mellem *Sermilik*- og *Angmagsalik*-Fjordens Beboere. Ved *Kingorsuak* findes ret frodig Vegetation bestaaende af Pilekrat, Dværgbirk og Bærplanter; men det er kun sjældent at træffe modne Bær. Den sydligere Fjordarm, der kaldes *Ikerasasak*, grunder, efter Sigende, ligeledes helt op i Bunden, og her er endnu kortere Vej over til *Sermilik*, men denne fører foruden over en Slette med en Indsø, tillige over et højere Fjeld.

I Vinteren 1884—85 fandtes syv beboede Huse ved *Angmagsalik*-Fjorden, nemlig ved: *Tasiusarsik kangigdlek* tæt ved Fjordens vestre Munding; *Kangarsik* og *Norsit* paa den sydligste store Ø — den Strækning af Øen, hvorpaa disse beboede Steder ligge, kaldes med eet Navn *Kulusuk*; — *Umivik* og *Kumarmiut* paa Pynter af de store Øer paa Østsiden af Fjorden; *Ingmikertok* paa en lille Ø nærved *Kumarmiut*, samt *Norajik* paa Øen for Enden af den bredere, ydre Del af Fjorden. Ved sidstnævnte Sted findes et temmelig stort, bakkeformet Underland, som er ret frodigt bevoxet. Paa hvert af disse Steder findes kun eet Hus, men disse ere meget store og rumme undertiden en halv Snes Familier. Befolkningen ved *Angmagsalik*-Fjorden bestod ialt af 225 Mennesker, dog sagde man, at der tidligere havde boet mange flere Folk, men at Isen paa Landet udbreder sig og Isen paa Havet stadig bliver slemmere, hvorfor mange Folk ere rejste Syd paa eller ere døde af Hungersnød. Man fortalte, at der her findes 40 Hustomter og at alle disse i gamle Dage vare beboede samtidigt.

Saasart der om Vinteren kommer Drivis udfor Kysten, tildækkes selvfølgelig Fjorden med Is; men før den Tid, og naar Isen tilsøs gaar bort, er Brændingen saa stærk, at kun de mere dækkede Farvande ere belagte. Stærke Strømskæringer holde saa godt som altid store aabne Vaager vedlige ved Fjordens Munding, og det selv naar Isen ligger pakket til Horisonten, Kulden er stærk og Vejret stille. Ogsaa enkelte Steder i de mere dækkede Farvande, hvor der er stærke Strømskæringer, bortsmelter Isen meget hurtigt, saa at der langt inde i Fjorden kan være store Vaager, medens den ydre Del af Fjorden endnu er tillagt.

Mellem Øerne føre mange Sunde over til Fjorden *Sermiligak*; men det Løb, som almindeligst befares, er det, som gaar i Fortsættelsen af *Angmagsalik*-Hovedfjord og kaldes *Ikerasak*. Det begrænses paa begge Sider af 2 til 3000 Fod høje, stejle Fjelde. Der er altid meget stærk Strøm gjennem dette Løb, hvorfor det

ikke tildækkes med Vinteris, men er aabent selv ved Midvinter-tid. Der findes derfor beboede Steder i Nærheden, nemlig ved *Kumarmiut*, *Ingmikertok* og *Norajik*, samt gamle Husruiner ved Bredderne. Løbet *Tunok*, som Vest for *Ikerasak* gaar parallelt med dette, falder paa det smalleste Sted tørt ved Lavvande. Disse to Løb føre ud i en Bugt, hvis nordre Bred er overordentlig malerisk: Smukke, vildt forrevne Fjelde skilles fra hinanden ved dybe Dalstrøg, hvori der undertiden findes Bræer, og høje, spidse, skarptkantede Tinder sees i Baggrunden. Herfra gaar Sundet *Ikatek*, der har Navn efter en meget grund Banke, over til *Sermiligak* (se Træsnit S. 204). Høje, bratte Fjelde omgive Sundet paa begge Sider, og store Sten- og Grusskred foran Fjeldene danne saa godt som overalt et jævntstigende, grønt-bevoxet Forland. Paa Nordsiden af Sundet gaar et stort, ret frodigt bevoxet Dalstrøg ind i Landet (Tav. XIV.). Det er omgivet af spidse, bratte Fjelde, mellem hvilke der findes flere smaa Bræer, og midt i Dalstrøget ligger en betydelig Sø, hvorfra en laxerig Elv danner Afløbet til Sundet. Paa den modsatte Side af Sundet gaar en ret betydelig Bræ, der intet Opland har, lige ned til Stranden, som den dog adskilles fra ved en lille Endemoræne. Den sydlige Del af den Ø, der begrænder *Ikatek*-Løbet, er meget lav og nøgen, og mange lave Smaaøer og Skjær ligge udfor Kysten og i den Øst for liggende Fjord, *Sermiligak*. Denne er omtrent 5 Mil lang og omgivet af 3—4000 Fod høje Fjelde. Den ydre Del af dens østre Bred begrænses af 2000 Fod høje, bratte Øer, der ere blottede for al Vegetation. De to største har jeg kaldt Erik den Rødes Ø og Leifs Ø. Paa disse have vi bygget Varder, i hvilke der ligge Beretninger om, at Landet er taget i Besiddelse i Kongen af Danmarks Navn og kaldt Kong Christian den IX.'s Land¹⁾.

¹⁾ Denne i Øst og Vest gaaende Strækning kaldes paa Glieman's Kaart over Grønland, der er udgivet af det geografiske Institut i Weimar 1828, for Østerbygden, hvorimod Strækningen fra 66° og Nord efter kaldes for Egedes Land. Hvorfra sidstnævnte Navn stammer, veed jeg ikke,

Dalstrøg ved Ikatok. Sermiligak-Fjord.

Landet Nord for Erik den Rødes Ø.

(H. Knutsen phot.)

Fra Erik den Rødes Ø kan man saavel se *Kalerajuek* som Ingolfs Fjeld. En lille Bugt paa Østsiden af denne Ø kaldes *Kisuít* paa Grund af de store Mængder Drivtømmer, som opsamles der. Fra den bestegne, 2080 Fod høje Top af Leifs Ø kan man se Øerne NO. efter indtil en Afstand af omtrent 7 Mil. Fra begge disse Øer fik vi et Overhlik over det Indre af Landet, der er et Kaos af 5 til 6000 Fod høje, tildels snebedækkede Fjeldtoppe og kjendelige Spidser (Tav. XIV.). Flere Bræer saae vi mellem Fjeldene, men ingen større isdækkede Partier. Alle de smaa Øer heromkring bestaa af bratte, nøgne Klipper (se Træsnit S. 217).

Sermiligak-Fjorden deler sig i to Arme, fra hvilke brøde Bræer komme ned til Havet mellem høje, spidse Fjelde. Den østlige Bræ er lav, har kun ringe Heldning, og en ældre Mand kunde erindre, at den i hans Barndom gik meget længere ud i Havet. Begge Bræerne i *Sermiligak* kalve kun lidt om Foraaret, naar Vinterisen bryder op. Jeg har ikke haft Lejlighed til at forvisse mig om, hvorvidt disse to Bræer, ligesom ogsaa om den i den østre Arm af *Sermilik*, staa i Forbindelse med Indlandsisen, men antager dog efter hele Landets Udseende for sikkert, at idetmindste de to førstnævnte ikke gjøre det. Det ydre af Fjorden fryser kun sjældent til; thi stærke Strømskæringer vedligeholde store, aabne Vaager, og *Sermiligak* er derfor en fortrinlig Fangeplads. Her findes flere gamle Huse, men i Vinteren 1884—85 var kun eet Hus, nemlig ved *Nunakúit*, beboet af ialt 14 Mennesker.

Af den ovennævnte Beskrivelse af Østkysten vil man se, at det vil være umuligt blot tilnærmelsesvis at opgive Antallet af

---

men antager, at Meningen dermed er: «Land seet af Egede». Paa engelske og amerikanske Kaart er Navnet «Egedes Land» bibeholdt, men synes først at tage sin Begyndelse nordligere.

Bræerne paa den berejste Del af Kysten, thi Bræ, isdækket Strækning og Isfod gaa fuldstændig over i hinanden paa de Steder, hvor Isen paa lange Strækninger ligger lige ned til Vandgangen og derfor dens yderste Ende undermineres af Vandet og nedstyrter. Jeg skal her kun nævne de 4 eller 5 Isfjorde, hvorfra der kommer større Isfjelde, nemlig: *Sermilik*, *Ikersuak*, *Pikiutdlek*, *Igdloluarsuk* og mulig *Anoritok*. De af Graah nævnte Bræer: *Puisortok*, Colberger-Heide og *Puisortut* (*Kagsortok* Nord for *Umivik*) danne ikke større Isfjelde, men ere farlige at passere, fordi man maa tæt forbi dem. Mange Bræer i det Indre af Fjordene levere sikkert ligesaa megen Is, om ikke meget mere end disse.

Fig. 20. Udsigt Øst efter fra Varden paa Leifs Ø. (Tegnet af Th. Groth efter Fotografii.)

Fra Sermiligak til Kangerdlugsuak.

Efter Angmagsalikernes Oplysninger.

Kaartet mellem 66° og $68^{\frac{1}{2}}^{\circ}$ Brede er tegnet efter Østlændingenes Oplysninger, dog selvfølgelig med Benyttelse af vore egne Maalinger og af Materialet, som er skaffet tilveje af «Hansa»- og «Ingolf»-Expeditionerne. To af Fjeldene, der ere bestemte fra «Ingolf», ere ogsaa maalte af os. Disse ere Ingolfs Fjeld og det sydligste Punkt, der er maalt fra «Ingolf», nemlig det østligste, 2290 Fod høje Fjeld paa Leifs Ø. Da disse Fjelde efter Bestemmelserne fra «Ingolf» omtrent ligge 25 Længdeminutter østligere end efter mine Bestemmelser af dem, har jeg ved Benyttelsen af det af «Ingolf» tilvejebragte Materiale, rykket dette det samme Stykke vestligere.

Jeg skal først nævne et Exempel paa, hvorledes jeg har bestemt Stedernes Beliggenhed og hvilken Kontrol jeg i denne Retning har havt. Paa en af Vinterpladserne, der hedder *Itivsalik*, sees Solen paa den korteste Dag netop over Horizonen, medens den om Sommeren nogen Tid — mindst 5 Dage — bestandig er paa Himlen. Da Refractionen hæver Solen i Horizonen en hel Diameter, staar altsaa Solens Centrum en halv

Diameter under Horizonen, naar den netop sees over Horizonen, og Bredden maa altsaa være $66^{\circ} 48'$ eller maaske lidt mindre, da Solen mulig sees noget over Horizonen.

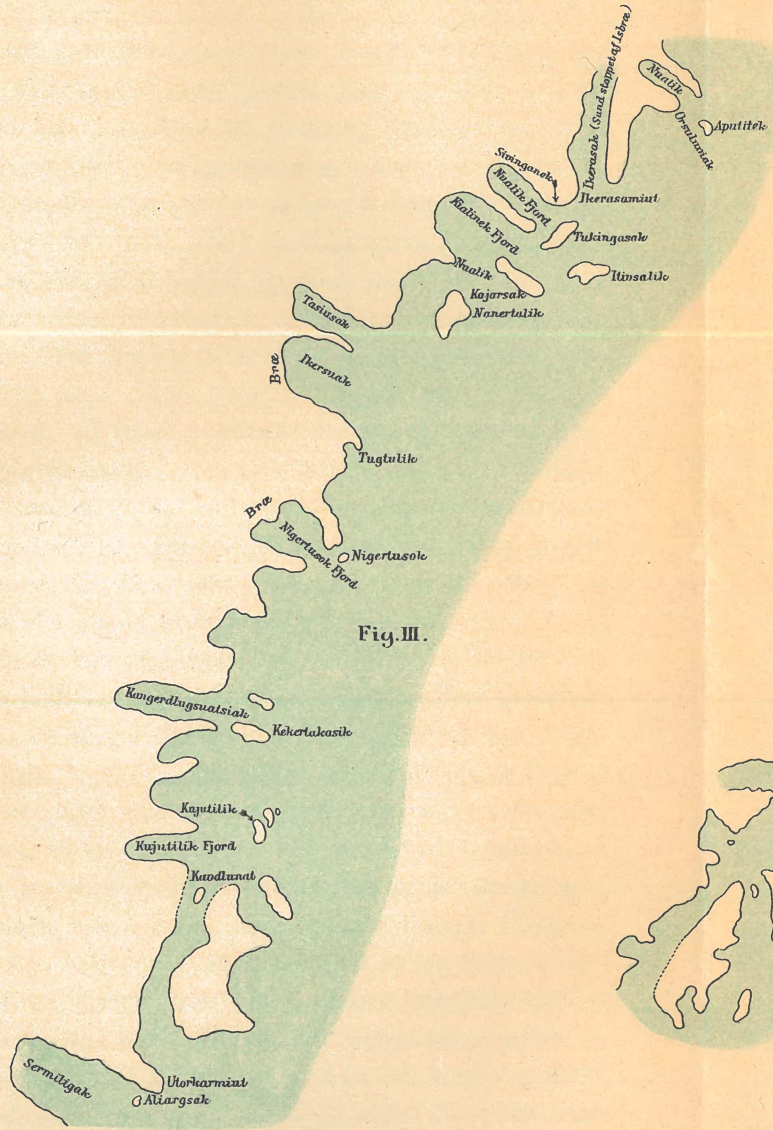
En Dags Rejse Nord for dette Sted ligger en stor, isdækket Ø, der hedder *Aputitek*. Fra *Angmagsalik* til *Aputitek* er lige-saa langt som fra *Angmagsalik* til *Umivik* Syd efter, eller, efter andre Fortælleres Udsagn, til midt imellem *Umivik* og *Igdلولuarsuk*. Tages Medium af disse to Angivelser og sættes ud paa Kaartet, seer man, at *Aputitek* kommer til at ligge omtrent paa $67^{\circ} 15'$ N. Br. Fra *Sermiligak* til *Aputitek* er efter en enkelt Fortællers Udsagn fire lange Dagsrejser — længere end Dagsrejsen fra *Angmagsalik* til *Sermiligak* —, efter andres fem Dagsrejser. Udmaales paa Kaartet Afstanden mellem *Sermiligak* og det Punkt, hvortil man kom ved at afsætte ovennævnte Afstand fra *Angmagsalik* Nord efter, seer man, at med fem Dagsrejser, bliver den enkelte Dagsrejse fem og en halv Mil, medens den med fire Dagsrejser bliver sex og tre kvart Mil, altsaa lige saa lang som Dagsrejsen mellem *Angmagsalik* og *Sermiligak*, og af samme Længde som gode Dagsrejser, vi have gjort sammen med Østlændingene langs Kysten, og som vi, ved at tale med dem om Afstande paa den bekendte Del af Østkysten, fik opgivet som Størrelsen af en Dagsrejse.

Ved at opmaale Afstanden mellem de to bestemte Punkter, nemlig fra *Aputitek* — bestemt ved Afstand og kontrolleret ved Dagsrejser — til *Itivsalik* — bestemt ved Solen — seer man, at Afstanden er syv Mil, eller med andre Ord en god Dagsrejse, hvilken Afstand, der som omtalt skulde være mellem de to Steder. Herved er altsaa Bredden ved Solen og Dagsrejsens Længde slaaet fast.

Egnen mellem *Aputitek* og *Itivsalik* kaldes i Almindelighed med eet Navn «*Kialinek*». Det er denne Egn, som Angmag-salikerne særlig have besøgt og overvintret i.

Mange Afstande ere foruden ved Dagsrejser bestemt ved tilsvarende Afstande paa den bekendte Egn Vest for *Angmag-*

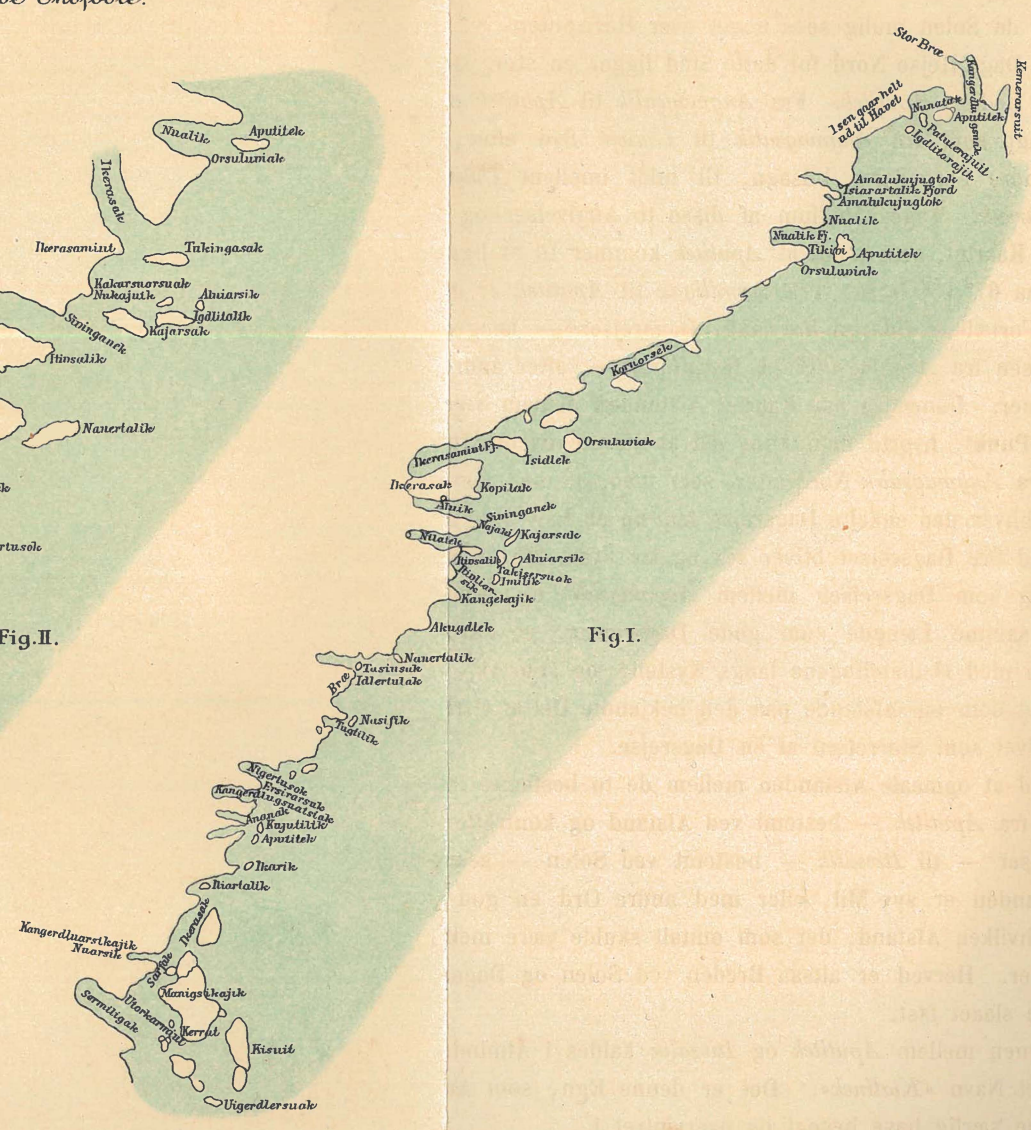
Skizzer af Kysten Nord for Angmagssalik, tegnet af de Indfødte.

Kutuluk d. 21 Oktober 1884.

Kutuluk d. 2^{den} Marts 1885.

Kunah d. 7 Februar 1885.

1/2 Maalesbok

salik, ligesom ogsaa Fjordenes Længder ere bestemte ved tilsvarende Længder i *Angmagsalik*-Egnens Fjorde. Retningen af Kysten er naturligvis mindre sikker. En Dagsrejse Nord for *Sermiligak* gaar den store Fjord *Kangerdlugsuatsiak* ind i Landet. Ved Næsset paa nordre Side af denne drejer Kysten i nordligere Retning og fortsætter saaledes tre lange Dagsrejser Nord efter, nemlig indtil den omtalte, isdækkede Ø, *Aputitek*, hvor den atter antager samme Retning som paa den sydligere Strækning. Efter andre tre Dagsrejsers Forløb kommer man til en Ø, som atter hedder *Aputitek* (paa c. 68° N. Br.), og Nord for denne gaar den mægtige, brede Fjord, *Kangerdlugsuak*, ind i Landet. Paa modsat Side af denne falder Kysten endnu mere af mod Øst. Kun enkelte Indfødte have været ved nordre *Aputitek*, og ingen nulevende har passeret den mægtige Isfjord *Kangerdlugsuak*. Medens Storisen mellem *Sermiligak* og *Kangerdlugsuatsiak*, og mellem søndre *Aputitek* og *Kangerdlugsuak*, ligesom ved *Angmagsalik* og *Sermiligak*, ikke presses paa Land med NO.-Vind (*nerrajak*), saa gjør den dette paa Strækningen, der gaar i mere nordlig Retning.

Ligesom de Kaarttegninger, de Indfødte have leveret mig, ikke stemme fuldstændigt, saaledes er der ogsaa flere Uoverensstemmelser i de opgivne Afstande mellem de forskellige Steder paa den omtalte Kyst. Da Forskjellen imidlertid ikke er betydelig, og jeg har taget Medium af Opgivelserne, antager jeg ikke, at Fejlen paa Skizzekaartet vil være stor. Ved Tegningen af Kaartet har jeg maattet tage Hensyn til, at de Strækninger, som de Indfødte kjende nøje, tegne de ofte i større Maalestok end de mindre bekendte, selvfølgelig for at faa Plads til Detaillerne. Dette gjælder især om Fjordenes Længder, idet de Fjorde, som de ikke have været inde i, tegnes meget smaa.

Kunak, der for ni Aar siden har været ved nordre *Aputitek*, har tegnet Kaartet Fig. I. paa Tav. XV. til mig. Paa dette Kaart vil man se, at Fjorden *Kangerdlugsuak*, der bekrives at være mindst lige saa bred som Afstanden mellem *Angmagsalik*

og *Sermilik*, tegnes meget ubetydelig, fordi *Kunak* ikke har været længere end til nordre *Aputitek*. Strækningen mellem de to Øer, der hedde *Aputitek*, som han har beskrevet lig tre lange Dagsrejser, medens Andre have sagt to meget lange Dagsrejser, er ikke bleven længere end een Dagsrejse af Størrelse som de længere Syd paa langs Kysten, f. Ex. mellem *Nanertalik* og *Itivsalik*. Endelig er der ved hans Kaart at bemærke, at Strækningen mellem Pynten *Orsulviak*, Syd for søndre *Aputitek*, og Fjorden ved *Ikerasamiut* sikkert skal forkortes ganske overordentlig, idet Afstanden mellem *Itivsalik* og *Aputitek* efter alle Fortælleres samstemmende Udtalelser kun er een Dagsrejse. *Kunak* har sikkert her kjæmpet med megen Is saavel paa Opreisen som paa Nedreisen, hvorfor denne Strækning har taget ham en uforholdsmæssig lang Tid at berejse.

Kaarttegningen Fig. II. er forfattet den 2den Marts 1885 af *Kutuluk*, som for tyve Aar siden var ved søndre *Aputitek*. Dagsrejsernes Længder stemme indbyrdes, ligesom ogsaa de opgivne Længder af mange af Fjordene stemme med de tegnede; men der synes at være en Fejltagelse med Fjordene ved *Kialinek*; thi *Itivsalik*, der beskrives som en mindre Halvø, der kun forbindes med Fastlandet ved en ganske smal Tange, har paa denne Tegning faaet en urimelig Størrelse. Naar man sammenholder *Kunak's* Tegning med denne, kommer man til Erkjendelse om, at *Kutuluk* har sammenblandet den mindre Halvø, *Itivsalik*, med den store Halvø eller Ø mellem *Ikerasamiut*-Fjord og den sydligere liggende Fjord, mellem hvilke man ved Højvande kan passere indenom gennem *Ikerasak*. *Kutuluk* har rigtignok ogsaa Fjorden *Ikerasak*, men lader den gaa Nord paa, fordi han ikke har Brug for den til at danne den store Ø eller Halvø.

Kaarttegningen Fig. III., der er forfattet af *Kutuluk* den 21de Oktober 1884, er forsaavidt bedre, som han ikke her lader de to Fjorde, Syd for Forbjerget *Sivinganek*, løbe sammen i det Indre. Tillige findes herpaa tegnet Fjorden *Tasiusak*, lige

Nord for *Ikersuak*, ligesom paa *Kunak's* Kaart; men paa den anden Side stemme Dagsrejsernes Længder ikke saa godt som paa Kaartet af 2den Marts 1885.

Naar Kalvisen om Foraaret kommer ud af Fjordene, brækkes Vinterisen op og føres med ud. Storisen fjerner sig ogsaa paa denne Tid fra Land. Denne kan, som omtalt, mellem søndre *Aputitek* og Næsset Nord for *Kangerdlugsuatsiak* atter komme til Land med NO.-Vinde, dog bliver den i saa Tilfælde ikke liggende, men fjerner sig igjen, naar Vinden ophører. Man kan i Almindelighed berejse Strækningen Nord efter fra *Angmagsalik* tidligere end Syd efter, nemlig fra den længste Dag. Isen lægger i det hele taget ikke her saa store Hindringer ivejen, som paa Strækningen Vest og Syd for *Angmagsalik*, fordi Storisen ikke saa ofte kommer til Land, og naar den kommer ind, gaar den derefter strax ud igjen. Tillige er der paa hele den nordlige Strækning ikke saa megen Kalvis som paa den sydligere. Det kan saaledes anføres, at nogle Hedninger rejste for en halv Snes Aar siden fra *Angmagsalik* i Begyndelsen af Sommeren, efterat Solen havde været paa sit højeste. Da de kom til den nordligste Del af *Kialinek*, forbleve de der for at fange Narhvaler ved *Nualik* og *Aputitek*; men endnu samme Sommer rejste de tilbage for at overvintre ved *Angmagsalik*.

Kysten er meget indskaaren af store Fjorde, og mange store Øer ligge udenfor, saa at man paa hele Strækningen kan ro indenom Øer undtagen mellem Næsset ved *Tugtilik* og Øen *Nanertalik*, der ligge hver paa sin Side af Isfjorden *Ikersuak*. Denne er ikke nær saa farlig som Isfjorden af samme Navn, der ligger Øst for Dannebrog's Ø.

Paa Strækningen indtil *Kialinek* ere Fjeldene ligesaa høje og takkede som i *Angmagsalik*-Eggen, men Indlandsisen træder Nord for *Kangerdlugsuatsiak* nærmere ud til Kysten og ud-

munder overalt inde i Fjordene. Paa enkelte Steder kommer den endog helt ud til Havet. Paa Strækningen mellem *Kialinek* og *Kangerdlugsuak* ere Fjeldene lavere og mere afrundede end sydligere, og Landet har her i det hele taget samme Udseende som Strækningen omkring *Pikiutdlek* (65° N. Br.), thi Indlandsisen kommer paa lange Strækninger ud til Kysten. Den omtalte Isfjord, *Ikersuak*, er dog den eneste farlige Bræ, som skal passeres paa hele Strækningen fra *Angmagsalik* til *Kangerdlugsuak*. Efter hvad man har hørt fortælle, kan man slet ikke se Indlandsisen paa Landet Nord for *Kangerdlugsuak*.

Naar man undtager Isfjorden *Ikersuak*, findes der Overvintringssteder i alle Fjordene indtil søndre *Aputitek*, medens der paa den nordre Strækning overvintres paa Øerne *Patuterajuit* og nordre *Aputitek*. Folk, som tidligere boede paa den her omtalte Kyst, levede mere af Narhval- og Bjørnefangst end af Sælfangst; thi Narhvaler og Bjørne fangedes nemlig hele Aaret rundt. Af Sæler var det i Særdeleshed Svartsider, som fandtes i store Mængder. Tidligere rejste Folk fra *Angmagsalik*-Eggen ofte til *Kialinek*; men da de i flere Vintre sultede og mange døde af Hunger, har Kysten ikke været beboet i de senere Aar. I gamle Dage var der altid rig Fangst saavel i Eggen om *Kialinek* som om *Patuterajuit*. Mange Folk boede deroppe, ja man fortæller endog, at Efterkommerne af de Folk, som ere rejste derop, ere tagne over den mægtige Isfjord *Kangerdlugsuak* og ere rejste længere Nord paa, hvor de muligvis endnu bo.

En nulevende, ældre Mands Fader har engang kjørt i Slæde fra nordre *Aputitek* til Landet ved *Kangerdlugsuak*. Der fandt han et Hus, som for ganske nylig var forladt af Beboerne, der vare kjørt bort i Slæde. Man saae paa Slædesporene, at de vare rejste Nord efter. Han lagde sig til at sove i Huset, men da han, medens han sov, blev stukket i Benet med en Kniv, rejste han skyndsomst tilbage til *Aputitek*, uden at han saae noget til Beboerne. Efter en andens Fortælling var det endog

Landet Nord for *Kangerdlugsuak*, som denne Mand naaede, og han berettede, at Kysten der drejede om i nordlig Retning. Senere har man hverken hørt eller seet noget til Folk der Nord for.

Fra det nordligst besøgte Sted, nordre *Aputitek*, kan man i klart Vejr netop skimte Landtangen paa den nordre Side af *Kangerdlugsuak*, som kaldes *Kernerarsuit* eller *Nuna isua* (Landets Yderste). Naar det er stille, seer Landet ud, som om det var et af Vind kruset Hav, men naar der er Luftspejling, sees Landet tydeligt.

Jeg skal her i korte Træk omtale de øvrige Oplysninger, jeg har faaet om den her omtalte Kyststrækning.

Strækningen mellem *Kangerdluarsikajik* (tæt Øst for *Sermiligak*) og *Sieralik* (lidt Nord for *Kangerdlugsuatsiak*) og de udenfor liggende Øer er afbildet paa Trækaartene, der findes i den ethnografiske Samling. I Bugten ved *Ikerasakitek* gaar Isen lige ud til Havet. Udfor Næsset *Ananak* ligger Øen *Kajartalik*, der vistnok er den samme Ø, som af Andre kaldes *Kujutilik*, hvor der skal findes en grøn Sten, hvoraf der laves Perler. Naar Storisen spærrer ved Næsset *Ananak*, kan man fra Bunden af *Notukat* bære Kajaken over til Fjorden paa Nordsiden af *Ananak* langsmed Randen af Bræen. Udfor *Kangerdlugsuatsiak* ligger der to Øer, nemlig *Sardlermiut* og *Nepinerkit*, hvilken sidste har Form af en Pyramide.

Kangerdlugsuatsiak er mindst fem Mil dyb og deler sig i Bunden i to Arme, i hvilke der udmunder kalvende Bræer, ligesom ogsaa en Bræ træder ud til Havet ved *Sieralik*. Ligesom *Sermiligak* fryser *Kangerdlugsuatsiak* aldrig helt til; thi Strømskæringer holde større Partier aabne, og i disse have Sælerne Tilhold. *Kunak's* Bedstefader har her fanget en «*isarakitek*», hvilken han beskrev som en meget stor Fugl med ganske smaa Vinger, saa at den ikke kunde flyve, men naar den forfulgtes, dukkede under i Vandet, hvor den kunde opholde sig ligesaa længe som en Svartside.

Den næste Fjord, man træffer paa, naar man gaar Nord efter, er *Nigertusok*. Den er mindst tre Mil dyb og har i Bunden en stor Bræ, som deles i to Arme af en mellem-liggende Nunatak. Navnet *Nigertusok* har den faaet, fordi det der blæser meget stærkt med *nigek* eller *nerrajak*, nemlig NO.-Vind. Vinden kan have en saa voldsom Styrke, at Sten paa en Kubikfods Størrelse kan blæse henad Jorden. De sidste Folk, der boede her, frøs ihjel, fordi hele Taget paa deres Hus bortførtes af en saadan Storm.

Nord herfor kommer den lille Fjord *Tugtalik*, der ligger tæt ved Næsset paa søndre Side af *Ikersuak*. Den har Navn efter Rensdyr, af hvilke der i gamle Dage skal have været mange. Folk veed endog at fortælle om, at man der har seet friske Ekremitter af disse Dyr. Indenfor Fjorden findes en Indsø, hvori der er Lax af en saadan Størrelse, at de maa fanges med Sælhunde-Fangeredskaber. Man fortæller, at de ere ligesaa store som Hajer, og at en Hund kan blive mæt af Maven paa een Lax. Fortælleren havde dog ikke selv seet dem! Her i Egnen skal findes en Bjørnefælde, der er bygget af Angmag-salikernes Sagnhelt, *Kasagsik*.

Paa 66° 50' Brede ligger en mindst otte Mile lang Fjord, der hedder *Kialinek*. Det har sikkert været Indløbet til denne Fjord, som «Hansa»-Mændene kaldte Skrækkens Bugt, og Forbjerget *Sivinganek* paa Nordsiden af Fjorden kaldtes Cap Hegemann. I denne Egn skal der findes mange store Sletter. Her er store Mængder af Narhvaler, saa at der engang endog paa en Dag kom tre Kajaker hjem hver med sin Narhval. Fjorden er saa lang, at Narhvalerne, der gaa ind i Fjorden den ene Dag, først komme ud igjen den næste. Det almindeligste Overvintringssted i denne Egn er den tidligere omtalte Halvø, *Itivsalik*.

Nord for denne Fjord kommer to Fjorde, som i det Indre forbindes ved et Sund, *Ikerasak*, der falder tørt ved Lavvande.

Efter andres Fortælling er den nordligste af disse Fjorde et stort Sund, som gaar Nord efter og altid er spærret af Is.

En Dagsrejse Nord for *Itivsalik* kommer man til *Aputitek*-Fjorden med Vinterbopladsen *Nualik*, ved hvilket Navn Fjorden ogsaa undertiden benævnes. Her udfor ligger den omtalte, isdækkede Ø, søndre *Aputitek*, som har været det almindeligste Maal for Angmagsalikernes Rejser.

Som tidligere omtalt, kommer Indlandsisen fra dette Sted og Nord efter helt ud til Havet, og afbrydes kun sjældent af mindre Stykker Land. Omtrent paa $67\frac{1}{2}^{\circ}$ Brede gaar Isen vistnok paa en Strækning af mindst fem Mil overalt ud til Havet, kun en smal Tange danner en *Nunatak* paa den nordligste Del af Bræen. En Dagsrejse Nord for denne store Bræ ligger det nordligste Sted, som har været besøgt af Angmagsalikerne, nemlig Øen nordre *Aputitek*, hvor Solen om Sommeren ikke gaar ned, men bestandig bevæger sig rundt i Luften. Fra *Sermiligak* er der syv Dagsrejser til dette Sted, der omtrent maa ligge paa 68° Brede. Nord herfor findes endelig den fire Mil brede Isfjord *Kangerdlugsuak*, i hvis Indre der er en mægtig Bræ, som altid opfylder Fjorden med store Isfjelde. Fjorden fryser sjældent til om Vinteren, og naar den fryser til, bryder Isen strax efter op igjen, i Særdeleshed naar der kommer *nerrajak*-Vind (NO.).

Der findes i denne Fjord saa mange Narhvaler, «at der lugter af det opkastede».

Længere end hertil kjendes Landet ikke.